

AUTOREFERAT –
„DYNAMIKA MIASTA –
EKSPRESJA FOTOGRAFII”
wersja polska

- **FOTOGRAFIA**

umożliwia szczególne poznanie rzeczywistości –
poprzez jej kondensowanie za pomocą narzędzi optycznych
w dwuwymiarowym obrazie.

- **FOTOGRAF**

kreując subiektywny obraz fizycznie istniejącego świata
przekracza oczywistość istnienia materii,
nadaje jej podmiotowy, transcendentalny wymiar.

Tomasz Sobecki 1987/2017

SPIS TREŚCI

NOTA BIOGRAFICZNA	5
I. POSTAWA TWÓRCZA AUTORA	9
I.1. Fotografia narzędziem poznania oraz narzędziem kreacji	9
I.2. Charakterystyczna forma pracy – cykle fotograficzne	10
I.3. Relacje intermedialne: fotografia – rzeźba, grafika, poezja, muzyka	10
I.4. Tematy fotograficzne w dorobku twórczym autora	11
I.5. Fotografia miasta – aspekty poznawcze i kreatywne	12
I.6. Cykl DYNAMIKA MIASTA – rozbudowana forma plastyczna	12
2. FOTOGRAFIA MIASTA – PRZESŁANKI TEORETYCZNE	13
2.1. Fenomen miasta	13
2.2. Istota miasta	14
2.3. Istota miasta a fotografia	15
2.4. Stosowana terminologia fotograficzna	17
3. CYKL „DYNAMIKA MIASTA” – FOTOGRAFICZNE POZNAWANIE MIAST	18
3.1. Inspiracje	18
3.2. Sydney 2014	19
3.3. Toruń 2014–2016	20
3.4. Hajdarabad 2015	21
3.5. Gdańsk 2015	23
3.6. Warszawa 2015	24
3.7. Wenecja 2015	26

4. CYKL „DYNAMIKA MIASTA” – WYBRANE NARZĘDZIA KREACJI _____	30
4.1. Wielokrotna ekspozycja jako podstawowe narzędzie kreacji	31
4.2. Wielokrotna ekspozycja a kompozycja obrazu fotograficznego	31
4.2.1. Różne tematy – różne obiektywy, jednorodna kompozycja	31
4.2.2. Różne tematy – różne obiektywy, różnorodne kompozycje	32
4.2.3. Kolejność naświetleń poszczególnych ujęć a kompozycja	33
4.3. Wielokrotna ekspozycja a intensyfikacja obrazu fotograficznego	34
4.4. Wielokrotna ekspozycja a dynamika obrazu	35
4.5. Przejroczystość fotogramów – kreacja przestrzeni	35
5. CYKL „DYNAMIKA MIASTA” – KONKLUZJE _____	38
5.1. Rola fotografii w poznaniu i prezentacji fenomenu miasta	38
5.2. Najważniejsze wartości cyklu DYNAMIKA MIASTA	39
5.3. Unikatowość formy plastycznej cyklu DYNAMIKA MIASTA	39
BIBLIOGRAFIA _____	41

NOTA BIOGRAFICZNA

Urodziłem się w 1952 roku w Toruniu.

Jestem absolwentem klasy matematycznej IV LO im. Tadeusza Kościuszki w Toruniu (1971). Magisterium zdobyłem z geomorfologii na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (1977).

W latach 1972–1980 uprawiałem alpinizm – Tatry, Alpy Francuskie, Pireneje, Hindukusz.

Równoległe ze studiami uniwersyteckimi systematycznie brałem udział w pracach Duszpasterstwa Akademickiego OO. Jezuitów w Toruniu – zwłaszcza Grupy Filozoficznej (szef grupy 1973–1975) – pod kierunkiem o. Władysława Wołoszyna. Uczestniczyłem w wykładach i dyskusjach znamienitych intelektualistów polskich, m.in. Józefa Tischnera, Tadeusza Mazowieckiego, Jana Andrzeja Kłoczowskiego, które miały rangę „uniwersytetu latającego” – opozycyjnego ruchu intelektualistów w czasach PRL-u. Podczas spotkań i wystaw organizowanych przez Duszpasterstwo Akademickie poznałem również wybitnych artystów polskich, m.in. Tadeusza Brzozowskiego, Stanisława Rodzińskiego, Jacka Sienickiego, Władysława Hasióra oraz miałem możliwość bliższego zaznajamiania się z ich sztuką.

Pod wpływem zainteresowania filozofią oraz dzięki kontaktom z artystami wielkiego formatu, pośród których szczególną rolę mojego mistrza i nauczyciela odegrał Władysław Hasiór, wizja możliwości formułowania własnych myśli za pomocą fotografii stawała się dla mnie coraz silniejszą alternatywą wobec wcześniej preferowanej drogi życia zawodowego związanej z naukami przyrodniczymi oraz uprawianą wspinaczką wysokogórską. W 1980 roku, po groźnym wypadku alpinistycznym, swoją drogę życiową związałem z fotografią artystyczną, pracując równoległe jako nauczyciel języka angielskiego w toruńskich liceach.

Traktowany restrykcyjnie, szczególnie na przestrzeni lat 80., przez ZPAF o. Toruńsko-Bydgoski, byłem jednocześnie zapraszany przez ZG ZPAF w Warszawie na ważniejsze sympozja fotografików polskich.

W latach 1990–2013 byłem aktywnym członkiem interdyscyplinarnego stowarzyszenia: Związek Polskich Artystów Plastyków Polska Sztuka Użytkowa (ZPAP PSU).

Miałem wiele wystaw indywidualnych w prestiżowych polskich galeriach artystycznych i fotograficznych, m.in. galeria HYBRYDY w Warszawie (1986), galeria FF w Łodzi (1988), galeria HASIÓRA w Zakopanem (1989, 1996), galeria U JEZUITÓW w Poznaniu (1996), BWA w Toruniu (1999), GALERIA WSPÓŁCZESNEJ SZTUKI SAKRALNEJ w Kielcach (2010). Moim udziałem stały się także liczne wystawy indywidualne w krajach europejskich: Wielka Brytania (1983) – Liverpool, Coventry; Szwajcaria (1985) – Raperswil, Finlandia (1990) – Äänekoski, Hiszpania (2010) – Barcelona, Pampeluna, oraz w Kazachstanie (2011) – Astana; USA – St. Louis (1991), Chicago (2013); Australii (2014) – Sydney, Indiach (2015) – Hajdarabad. Uczestniczyłem ponadto w międzynarodowych wystawach zbiorowych w Polsce, Belgii, Niemczech i Japonii.

W 1991 roku moje prace z cyklu KSZTAŁT ŚWIATŁA reprezentowały sztukę polską na Międzynarodowym Festiwalu w Caracas – Wenezuela w ramach wystawy prac pięciu artystów, zorganizowanej przez Ministerstwo Kultury i Sztuki, której kuratorką była Nawojka Cieślińska.

W 2011 roku wystawa plenerowa mojego cyklu POLSKIE MIASTA – INACZEJ w stolicy Kazachstanu – Astanie uświetniła – na zaproszenie Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej – objęcie przez Polskę prezydencji w Unii Europejskiej.

W 2014 roku premierowa wystawa cyklu WARSZAWA – MIASTO SUKCESU uświetniła – na zaproszenie Konsulatu Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Sydney – światowe obchody 25. rocznicy odzyskania przez Polskę wolności – historycznych wyborów parlamentarnych 4 czerwca 1989 roku.

Otrzymałem polskie i zagraniczne stypendia:

1990 – stypendium artystyczne Ministerstwa Spraw Zagranicznych Królestwa Hiszpanii,

1991–1993 stypendium artystyczne Ministerstwa Kultury i Sztuki Rzeczypospolitej Polskiej,

2017 – stypendium artystyczne Funduszu Popierania Twórczości przy ZAiKS,

2017 – stypendium artystyczne Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Najbardziej znane cykle fotograficzne mojego autorstwa to:

- MODLITWA W GOTYCKIEJ KATEDRZE (1981)
- KRUCYFIKS (1983/1993)
- GOTYK – KSZTAŁT I ŚWIATŁO (1985)
- PERSPEKTYWA (1987)
- KSZTAŁT ŚWIATŁA (1991)
- MIASTO (1992)
- KOLOR WIATRU (1996)

W 2002 roku zaprosiłem do interdyscyplinarnych działań artystycznych Franciszka Starowieyskiego, inaugurując w galerii ARSENAŁ w Toruniu dialog artystyczny TWARZ. Istota tego dialogu polegała na zgłębianiu relacji portret – autoportret poprzez właściwą każdemu z artystów formę wypowiedzi twórczej.

W cyklach realizowanych w następnych latach podejmowałem przede wszystkim tematykę, dla której inspiracją była szeroko rozumiana kultura:

- MIASTA – INACZEJ (2005)
- SZALONE LOKOMOTYWY (2006)
- IDEA PIRAMID (2002/2013)
- PIRAMIDY, PIRAMIDY (2014)
- MAGICZNY TORUŃ (2007/2015)
- DYNAMIKA MIASTA (2014/2017)

W 1991 roku założyłem Agencję -Vi-. Byłem jej dyrektorem artystycznym, głównym fotografikiem, a w latach 1995–2015 prowadziłem ją również jako menadżer. Od 2008 roku agencja reklamowa, zajmująca się fotografią, projektowaniem graficznym oraz kompleksową realizacją wydawnictw, nosiła nazwę STUDIŌ'Vi.

Publikowałem fotografie w prasie codziennej: np. NOWOŚCI, ILUSTROWANY KURIER POLSKI, a także w czasopismach ogólnopolskich: np.: POLSKA, PERSPEKTYWY oraz

w periodykach tematycznych: np.: MÓJ DOM, AURA, POLISH ENGINEERING, ARTLUK, ponadto – w amerykańskim magazynie TERRA. Moje fotografie stanowią szatę ilustracyjną kalendarzy, folderów, plakatów oraz okładek książek, czasopism i tomików poezji.

Brałem udział w polskich i międzynarodowych sympozjach fotografików oraz projektantów wydawnictw reklamowych, a w ostatnich latach także w akademickich konferencjach naukowych. W latach 1996–2000 byłem pomysłodawcą i współorganizatorem Konkursu Wydawnictw Reklamowych IDEA.

Byłem inicjatorem i kuratorem międzynarodowej wystawy pokonkursowej EUROPEAN DESIGN ANNUAL 1999, Galeria WOZOWNIA – Toruń.

Moje dokonania artystyczne były opisywane, w różnych okresach, na łamach czasopism fotograficznych, np. FOTO, kwartalnik FOTOGRAFIA oraz artystycznych, np. PROJEKT, a także w albumie FOTOGRAFIA BEZ CENZURY wydany przez IPN, Warszawa 2014. Wielokrotnie brałem udział w programach telewizji regionalnych, m.in. MAGAZYN KULTURALNY TVP-3 Bydgoszcz, ZIELONE OCZY TV Toruń, jak i ogólnopolskich, np. KAWA CZY HERBATA TVP 1 oraz PEGAZ TVP 1.

28 lutego 2012 roku, decyzją Rady Wydziału Operatorskiego i Realizacji Telewizyjnej łódzkiej FILMÓWKI, został otwarty mój przewód doktorski. Promotorem został dr hab. Mirosław Ledwosiński, prof. PWSFTViT im. Leona Schillera w Łodzi. Publiczna obrona doktoratu IDEA PIRAMID odbyła się 27 czerwca 2013 roku. Recenzentami doktoratu byli: prof. dr hab. Andrzej P. Bator z ASP we Wrocławiu oraz dr hab. Andrzej Musiał, prof. PWSFTViT im. Leona Schillera w Łodzi.

W roku akademickim 2013/2014 prowadziłem zajęcia z fotografii dla studentów dziennikarstwa i kulturoznawstwa na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz na Uniwersytecie Łódzkim – Międzynarodowe Studia Kulturowe, również w języku angielskim. W roku akademickim 2014/2015 prowadziłem warsztaty z fotografii oraz konwersatorium dla studentów dziennikarstwa na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy.

W 2015 roku zostałem zaproszony jako visiting professor do Indii, gdzie prowadziłem warsztaty z grupą ogólnouczelnianą oraz konwersatorium na Wydziale Designu Indian Institute of Technology w Hajdarabadzie. Integralną częścią zajęć akademickich była wystawa MAGIC TORUN, rozszerzona następnie o prace studentów CITY PHOTOGRAPHY. Intencją było łączenie kultur: polskiej i indyjskiej.

Począwszy od semestru zimowego roku akademickiego 2015/2016 zostałem zatrudniony na stanowisku adiunkta w Wyższej Szkole Bankowej w Toruniu z pełnym zakresem obowiązków naukowych i dydaktycznych.

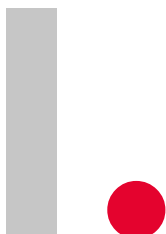
Fotografie mojego autorstwa znajdują się w zbiorach Muzeum Sztuki w Łodzi, Muzeum Okręgowego w Toruniu oraz w Galerii Współczesnej Sztuki Sakralnej w Kielcach.

W zbiorach prywatnych i publicznych moje prace znajdują się między innymi w: Coventry – Wielka Brytania, Åänekoski – Finlandia, Astana – Kazachstan, Sydney – Australia, Hajdarabad – Indie, Chicago, Nowy Jork – USA, Tokio – Japonia.

www.facebook.com/tomasz.sobecki

www.tomasz-sobecki.pl

Tomasz Sobecki
15.04.2018

POSTAWA TWÓRCZA AUTORA

I.1. FOTOGRAFIA NARZĘDZIEM POZNANIA ORAZ NARZĘDZIEM KREACJI

Jak wskazuje zamieszczone na wstępie pracy motto, fotografia ma dla autora podwójne znaczenie: jako środek poznawania rzeczywistości, jak też jako narzędzie kreacji. Cała jego droga twórcza jest oparta na tych dwóch aspektach wykorzystania medium fotografii, przy czym nadrzędne znaczenie ma poszukiwanie unikatowych form plastycznych obrazu, właściwych tylko fotografii, niemożliwych do osiągnięcia za pomocą innych środków wyrazu.

Autor, mimo dominującej w drugim dziesięcioleciu XXI wieku fotografii cyfrowej, nie rezygnuje dla realizacji celów artystycznych z fotografii tradycyjnej, w której dostrzega wciąż wiele zalet. Najważniejszym atrybutem fotografii chemicznej jest „cud” materializowania, w postaci fizycznie istniejącego obrazu niematerialnego światła odbitego od przedmiotów. Z niematerialnych fal świetlnych – dzięki procesom chemicznym – powstaje materialnie istniejący obraz. W przypadku fotografii cyfrowej przemiana: niematerialne – materialne wymaga dodatkowych zabiegów, niekoniecznie z samą fotografią związanych, lecz współcześnie raczej z różnymi formami procesu drukowania.

To przywiązanie, w procesie twórczym, do fotografii tradycyjnej nie oznacza purystycznego odcinania się od elektroniki i jej zalet. Wręcz odwrotnie, autor traktuje fotografię jako jedną ze sztuk wizualnych, której ostatecznym rezultatem jest obraz (najczęściej dwuwymiarowy), niezależnie od zastosowanych środków realizacji dzieła. W konsekwencji rozwoju narzędzi elektronicznych gama środków wyrazu, jakimi posługuje się współczesna fotografia, została niezmiernie poszerzona. Zastosowanie komputerów do obróbki zdjęć wielokrotnie zwiększa możliwości twórcze, ale też wymaga od autora nabycia nowych umiejętności z zakresu elektronicznej obróbki obrazu oraz wymusza posiadanie stosownych, bardzo kosztownych narzędzi pracy.

I.2. CHARAKTERYSTYCZNA FORMA PRACY – CYKLE FOTOGRAFICZNE

Autor na przestrzeni całej swojej drogi twórczej, której początek przypada na przełom lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX wieku, pracuje cyklami. Dąży wybrany temat do momentu wyczerpania zadań poznawczych i kreatywnych, których kresem są własne możliwości twórcze w danym momencie oraz uwarunkowania techniczne. W dorobku autora są zarówno etiudy składające się zwykle z około pięciu fotografii, jak też cykle, w skład których wchodzi kilkadziesiąt lub więcej obrazów fotograficznych, ale żaden cykl nie przekroczył dotychczas 200 prac. Duże cykle są zwykle dzielone na mniejsze całości tematyczne, najczęściej w naturalny sposób już w trakcie pracy nad nimi, rzadziej ex post. W dorobku autora pojawiają się także fotografie, które w zamyśle były pojedynczymi dziełami sztuki. Przykładem takiej pracy jest fotografia KAMIENŹ zrealizowana na zaproszenie Jerzego Olka. Do etiud, które były eksponowane w postaci samodzielnych wystaw, należą: ŚWIĄTYNIA EGIPSKA, MUR oraz ZIMA. Na pełną realizację czekają – opracowane elektronicznie i zabezpieczone tematycznie z innymi, większymi cyklami – prace: ETIUDA – NOWY JORK oraz NOWY JORK – KOBIETY. Dużych cykli ma autor w swoim dorobku ponad dziesięć – o łącznej liczbie ponad osiemset fotografii, z czego około trzysta zostało zrealizowanych w postaci docelowych fotogramów. Pozostałe istnieją we wglądownkach lub w wersji elektronicznej, przeznaczonej do prezentacji przy użyciu projektora komputerowego, jak też w postaci plików elektronicznych w skali 1:1, gotowych do realizacji wydruków.

I.3. RELACJE INTERMEDIALNE: FOTOGRAFIA – RZEŻBA, GRAFIKA, POEZJA, MUZYKA

Wykorzystawszy fotografie cyklu LEKKOŚĆ ZIEMI, oraz inspirując się pracami Aleksandra Caldera, autor opracował koncepcję łączenia fotografii z formami przestrzennymi: MOBILE I STABILE. Ukończone są stosowne wizualizacje tych form przestrzennych, które mogą być zrealizowane zarówno we wnętrzach, jak i w plenerze. Jak wynika z nazwy, niektóre z nich są przewidziane jako przestrzenne formy statyczne, a inne jako formy mobilne, poruszane wiatrem. W każdym przypadku podstawą ekspresji takiej formy są fotografie.

Autor prowadził przez 24 lata (1991–2015) STUDiO’Vi, zajmujące się pełną realizacją wysokiej klasy wydawnictw promocyjnych: plakatów, folderów, katalogów oraz kalendarzy różnych typów. Za kalendarze plakatowe i wieloplanszowe otrzymał wiele prestiżowych nagród ogólnopolskich i międzynarodowych, w tym nagrodę Excellent Design konkursu European Design Annual – europejskiego odłamu międzynarodowego konkursu designerskiego, prowadzonego w skali światowej przez amerykański magazyn PRINT.

Przywołane powyżej doświadczenia zawodowe autor wykorzystał w swojej pracy twórczej. W oparciu o nabyte kompetencje edytorskie oraz we współpracy z grafikami STUDiO’Vi zostały przygotowane projekty albumów książkowych, zawierających cykle fotograficzne autora: KOLOR WIATRU, LEKKOŚĆ ZIEMI – w powiązaniu z poezją R.M. Rilkego, MAGICZNY TORUŃ oraz GOTYK – KSZTAŁT I ŚWIATŁO i album KRUCYFIKS – wzbogacony o fragmenty adekwatnej w klimacie intelektualnym poezji dobranej przez historyka literatury – prof. Hannę Ratuszną z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Ten ostatni cykl – w ramach poszukiwania inspiracji obrazem – znalazła poprzez Internet kompozytorka

z Meksyku – dr Mariana Villanueva, która przygotowała w powiązaniu z nim zestaw utworów współczesnej muzyki symfonicznej. Te kompozycje stanowią propozycję rozbudowania albumu w postaci książkowej o płytę CD. Trwają rozmowy z potencjalnymi wydawcami tych albumów co do warunków ich realizacji.

I.4. TEMATY FOTOGRAFICZNE W DOROBKU TWÓRCZYM AUTORA

Rozpiętość tematów, którymi zajmował się autor w swojej wieloletniej pracy twórczej jest duża. Początek twórczości artystycznej, przypadający na przełom lat 70. i 80. XX wieku, to przede wszystkim fascynacja wnętrzami gotyckich świątyń, fotografowanymi na materiałach czarno-białych i realizowanych samodzielnie techniką bromowo-srebrną w postaci znaczącej wielkości powiększeń do formatu 70x100 cm. Jedno powiększenie fotografii z cyklu KRUCYFIKS zostało wykonane nawet w formacie ok. 120x220 cm. Wieloelementowy cykl tych fotografii, powstałych w latach 1976–1991, otrzymał w 2010 roku nazwę SACRUM GOTYKU.

Z racji bliskiego związku z przyrodą – ze względu na uprawianie alpinizmu w górach różnych typów, również lodowcowych i powiązane z tą aktywnością studia geograficzne – ważne miejsce w fotograficznym kreowaniu osobistej relacji z naturą znalazł w twórczości autora temat pejzażu. Ten wątek zainteresowań tematycznych jest zawarty w kilku cyklach fotograficznych, m.in. KOLOR WIATRU, LEKKOŚĆ ZIEMI, a także w czekających jeszcze na pełną realizację dziełach: ALCHEMIA MORZA, MOBILE I STABILE. W każdym z nich forma plastyczna wykreowana za pomocą fotografii, a w niektórych przypadkach również narzędzi elektronicznych, dominuje pod względem wartości nad tematem.

Stosunek autora do drugiego człowieka objawił się przede wszystkim w odniesieniu do zaprzyjaźnionych artystów, pośród których były wybitne postaci: Władysław Hasior, Tadeusz Brzozowski i inni. Apogeum formuły tych portretów osiągnął dialog fotografik – malarz z zaproszonym do współpracy Franciszkiem Starowieyskim: TWARZ – NA PRZEKÓR WITKACEMU. Zaawansowany jest dialog z Antonim Fałatem, a próbne zdjęcia oraz stosowne uzgodnienia zostały dokonane z Edwardem Dwurnikiem.

Inspiracje autora czerpane z kultury światowej zmaterializowały się w cyklu IDEA PIRAMID (doktorat) oraz następnym PIRAMIDY, PIRAMIDY. Wątek inspiracji sztuką, w tym przypadku twórczością Witkacego, znalazł swoje odbicie w rozbudowanym cyklu SZALONE LOKOMOTYWY, nawiązującym do dramatu tego autora o podobnym tytule. To właśnie z tej sztuki została zaczerpnięta wizja lokomotywy jako demona płci żeńskiej. Premiera tej wystawy odbyła się w 2006 roku na Carskim Dworcu Kolejowym w Aleksandrowie Kujawskim. Towarzyszyły jej wydarzenia angażujące niemal całą kilkutysięczną społeczność tego miasteczka, m.in. przyjazd parowego pociągu oraz występy orkiestry strażackiej, grającej na powitanie. Ten okazały, niegdyś graniczny, dworzec kolejowy jest znany również z tego, że w jego poczekalni przesiadywał przy kaflowym piecu Edward Stachura. Być może tam właśnie napisał swoją BIAŁĄ LOKOMOTYWĘ, co zostało podkreślone na wystawie specjalną aranżacją i adnotacją.

I.5. FOTOGRAFIA MIASTA – ASPEKTY POZNAWCZE I KREATYWNE

Tematem, który ostatecznie zaowocował realizacją dzieła artystycznego, będącego przedmiotem przewodu habilitacyjnego, jest fotografia miasta. Rozwój formy plastycznej oraz zasięg kulturowy tego tematu zostanie szczegółowo omówiony w dalszej części niniejszej prezentacji, w tym miejscu jest jedynie sygnalizowany. Pierwszy, czarno-biały cykl tego tematu, pod obecną nazwą MIASTO – WCZORAJ, był realizowany w latach 1988–1992. Określenie „wczoraj” odnosi się do czasów PRL-u i zostało dodane już w Polsce demokratycznej, tuż przed przyjęciem naszego państwa do Unii Europejskiej. Kolejne cykle, zrealizowane już w technice barwnej, powstały po roku 2000: MIASTA – INACZEJ, MIASTO – PARYŻ, MIASTO – ASTANA, WARSZAWA – MIASTO SUKCESU, MAGICZNY TORUŃ i inne, istniejące jedynie w postaci elektronicznej.

Miasto jest złożonym fenomenem przyrodniczo-kulturowym, trudnym poznawczo. Każdy organizm miejski funkcjonuje w historycznej perspektywie pokoleń, które go tworzyły. Ten aspekt jeszcze bardziej utrudnia fotograficzne poznanie miasta „tu i teraz”. Ze względu na dynamikę funkcjonowania w czasie i przestrzeni każdy organizm miejski jest źródłem wielu inspiracji kulturowych i plastycznych.

I.6. CYKL „DYNAMIKA MIASTA” – ROZBUDOWANA FORMA PLASTYCZNA

W związku ze swoimi podróżami artystycznymi, szczególnie po 2010 roku, autor zgromadził wiele wrażeń poznawczych związanych z różnymi miastami na kuli ziemskiej. Ich intensywność spowodowała, że po wcześniejszych doświadczeniach formalnych z przełomu XX i XXI wieku autor rozpoczął w czerwcu 2014 roku w Sydney realizację całkowicie nowego cyklu, nazwanego później DYNAMIKA MIASTA. Novum w tym cyklu stanowi przede wszystkim forma plastyczna oparta na technice wielokrotnej ekspozycji. Po pierwszych zdjęciach, wykonanych w 2014 roku, dalsze prace nad cyklem były prowadzone przede wszystkim w roku 2015. Pojedyncze fotografie, uzupełniające cykl, zostały wykonane w roku 2016. Również w roku 2016 zostało wykonane opracowanie komputerowe podstawowego zestawu prac. Realizacja fotogramów na podłożu przezroczystym nastąpiła na przełomie lat 2016/2017.

Zapowiedź cyklu w postaci jednego tryptyku, dotyczącego Warszawy, została zaprezentowana publiczności przy okazji Festiwalu FILOZOFIA I SZTUKA we wrześniu 2015 roku na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie. Premierowa wystawa całego cyklu DYNAMIKA MIASTA miała miejsce 20 stycznia 2017 roku w Galerii IMAGINARIUM w Łodzi. DYNAMIKA MIASTA w dotychczasowym dorobku twórczym autora jest najbardziej złożonym – od strony formalnej – cyklem fotograficznym. Jego realizacja opiera się przede wszystkim na trudnej i skomplikowanej technice wielokrotnej ekspozycji, a proces kreacji łączy harmonijnie fotografię tradycyjną – na etapie realizacji zdjęć – ze złożoną obróbką komputerową oraz unikatową formą prezentacji fotografii zrealizowanych w postaci bezpośrednich wydruków na podłożach przezroczystych.

2.

FOTOGRAFIA MIASTA – PRZESŁANKI TEORETYCZNE

2.1. FENOMEN MIASTA

Miasto jest fenomenem niezwykle złożonym i dynamicznym, rozwijającym się przez wieki, a nawet tysiąclecia. Pierwsze miasta pojawiły się w epoce neolitycznej, około 10 tysięcy lat przed naszą erą, w ramach kilku ośrodków cywilizacji: Mezopotamii, Egiptu, północnych Indii, Chin*. Duży wpływ na kształtowanie się fenomenu miasta mają aspekty przyrodnicze: szerokość geograficzna (zatem klimat), ukształtowanie terenu, na którym rozpościera się miasto, oraz położenie wobec rzek czy zbiorników wodnych: jezior, mórz, oceanów. Liczba ludności, historycznie kształtowane założenia urbanistyczne oraz uwarunkowania naturalne miasta wytyczają jego rozległość. Dynamika organizmu miejskiego zależy przede wszystkim od liczby jego mieszkańców, pełniących przez niego funkcji gospodarczych i administracyjnych oraz od stopnia rozwoju kulturowego.

Różnorodność organizmów miejskich na kuli ziemskiej jest ogromna. Zestawmy miasteczko Alice Springs na Półkuli Południowej (ok. 25 tys. mieszkańców) w sercu Australii – żywy ośrodek kultury Aborygenów oraz ogromne Chicago (2,7 mln mieszkańców), położone na Półkuli Północnej nad Wielkimi Jeziorami – jeden z symboli amerykańskiego sukcesu cywilizacyjnego. Co ciekawe, wiek tych różniących się pod każdym względem miast jest podobny. Alice Springs zostało założone w 1872 roku, a Chicago w 1833 roku, czyli niespełna 40 lat wcześniej. Zestawienie chociażby tych dwóch miast pokazuje, jak trudnym zadaniem jest poznanie miasta, szczególnie w trakcie krótkiej wizyty, oraz odnalezienie jego istoty.

W trakcie pracy nad cyklem DYNAMIKA MIASTA – w kontekście fotograficznej analizy fenomenu miasta – autor postawił następujące pytania:

- Jaką rolę może pełnić fotografia w procesie poznawania miasta?
- Czy za pomocą statycznego, dwuwymiarowego obrazu fotograficznego można przedstawić dynamikę miasta w przestrzeni?

* Jewtuchowicz A., Sokołowicz M. E., Zasina J., *Zrozumieć fenomen miasta*, w: *EkoMiasta #Gospodarka* (ebook), Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego 2016.

C. AUTOREFERAT – „DYNAMIKA MIASTA – EKSPRESJA FOTOGRAFII”

- Czy istnieje możliwość pokazania za pomocą fotografii rozwoju miasta w czasie?
- W jaki sposób można za pomocą fotografii odnaleźć i ekspresyjnie przedstawić *istotę miasta*?

Odpowiedzi na te pytania są zawarte zarówno w dalszej części niniejszej prezentacji, jak i w fotografiach cyklu DYNAMIKA MIASTA.

2.2. ISTOTA MIASTA

Za *istotę miasta* autor uznaje unikatową cechę przyrodniczą lub kulturową, dobitnie charakteryzującą wskazany organizm miejski. Zdaniem autora, wskazanie *istoty miasta* ma charakter subiektywny, przy założeniu, że cecha ta powinna się odnosić do tożsamości danego organizmu miejskiego. Na ocenę, która z cech miasta stanowi jego istotę, wpływają aktualne, jak i historyczne wydarzenia społeczno-polityczne, związane z jego historią, dorobkiem kulturowym oraz kontekstem przyrodniczym jego położenia.

Ryc. 1. Panorama gotyckiego Torunia, z cyklu MAGICZNY TORUŃ, fotografia tradycyjna (fot. T.S. 1993)

W podobny sposób jak autor definiuje *istotę miasta* Jan Tyliszczak, który uważa, że o postrzeganiu miasta decyduje przede wszystkim jego tożsamość, czyli pewne już istniejące, charakterystyczne cechy i wartości, odróżniające je od innych miast. Przy czym – zdaniem badacza – wizerunek jest czymś zewnętrznym, natomiast tożsamość tym, co stanowi *istotę miasta***.

Co do kwestii znaczenia wizerunku miasta w odniesieniu do jego istoty autor niniejszej pracy ma nieco inny pogląd niż przywołany powyżej badacz. Można mieć obawy, że fotografia ma

** Tyliszczak J. J., *Tożsamość wizualna miasta*, w: *Wizerunek miasta, co, jak, dlaczego* (ebook), <https://www.e-bookowo.pl/poradniki/wizerunek-miasta.html>, Wizerunek Miasta 2016.

zdolność rejestrowania jedynie wizualnych wartości miasta, a *istota miasta* to pojęcie wielowymiarowe, z całą pewnością odnoszące się do jego tożsamości. Należy jednak zauważyć, że wartości wizualne stanowią egzemplifikację zintegrowanego w organizmie miejskim dorobku kulturowego i kontekstu przyrodniczego, prezentują również jego dynamikę. To od autora zależy, od jego subiektywności czy w procesie poznawczym dotrze do *istoty miasta* i potrafi ją zawrzeć w obrazie fotograficznym, czy też nie.

Przykładami dobitnie sformułowanej istoty miasta są np. określenia werbalne: GOTYCKI TORUŃ, CHICAGO – WIETRZNE MIASTO, WENECJA – MIASTO NA WODZIE, BRASILIA – FUTURYSTYCZNE MIASTO i inne. Ostateczną ocenę fotograficznie przedstawionej *istoty miasta*, trafności formy fotograficznej, odzwierciedlającej tożsamość miasta, autor pozostawia odbiorcom cyklu, będącego przedmiotem niniejszej prezentacji.

2.3. ISTOTA MIASTA A FOTOGRAFIA

Jak odnaleźć i przedstawić *istotę miasta* poprzez fotografię? To ważne i trudne pytanie. Autor ma w swoim dorobku – począwszy od lat 80. XX wieku do 2012 roku – aż kilka cykli fotograficznych dotyczących fenomenu miasta:

- MIASTO (1988–1992)
- MIASTO – TORUŃ (1992–2010)
- MIASTA – INACZEJ (2000–2005)
- MIASTO – PARYŻ (2005)
- MIASTO – ASTANA (2011)
- MIASTO – WARSZAWA (2005–2012)

Ryc. 2.
La Défense – 6, z cyklu MIASTO – PARYŻ,
fotografia tradycyjna, Francja (fot. T.S. 2005)

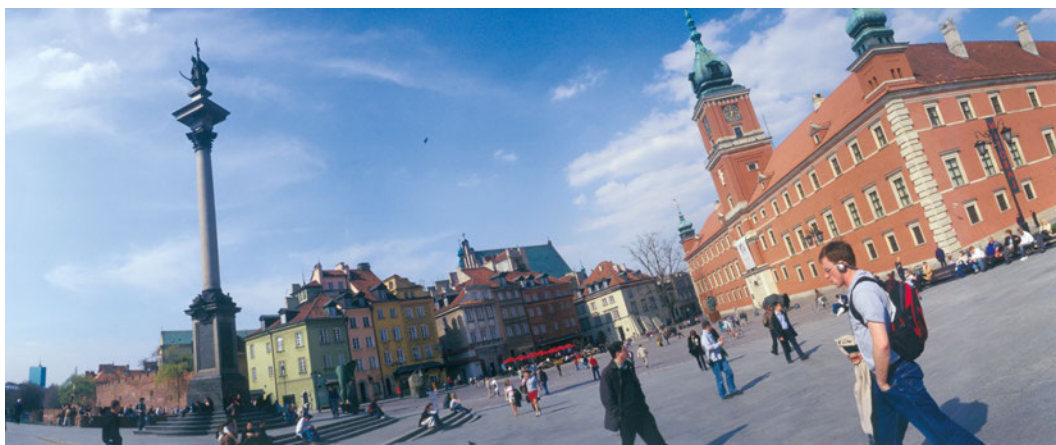
Ryc. 3.
La Défense – 9, z cyklu MIASTO – PARYŻ,
fotografia tradycyjna, Francja (fot. T.S. 2005)

Cykle te zostały zrealizowane przy zastosowaniu różnych form plastycznych. Pracując nad każdym z tych cykli, autor mierzył się z problemem *istoty miasta* formułowanym za pomocą medium fotografii. Z powodu stosowania różnorodnych form ekspresji obrazy fotograficzne miast, należące do wymienionych cykli, bardzo różnią się od siebie. Są pośród nich fotogramy zrealizowane na materiałach czarno-białych, jak i barwnych, przy użyciu różnych aparatów fotograficznych, niekiedy unikatowych, np. z ruchomym obiektywem. W związku z powyższym *istota miasta* przedstawiona na fotografiach tych cykli uzyskała różnorodną postać wizualną. Te doświadczenia potwierdzają wskazaną wcześniej subiektywność *istoty miasta*, której integralną częścią jest kreacja jej wizualnego kształtu.

Już w trakcie realizacji cyklu DYNAMIKA MIASTA okazało się, że wizualne sformułowanie metodą wielokrotnej ekspozycji *istoty miasta* Łodzi nie powiodło się, chociaż we wcześniejszym cyklu MIASTA – INACZEJ, realizowanym poprzez dynamicznie zmieniających perspektyw, analogiczna próba wypadła satysfakcjonująco. Wskazany przykład uwidacznia rolę fotografii integralnie wpisaną zarówno w proces poznawczy, jak i w kreację wizualnej postaci *istoty miasta*.

Ryc. 4. Rynek Starego Miasta w Krakowie, z cyklu MIASTA – INACZEJ, aparat HORYZONT (fot. T.S. 2005)

Ryc. 5. Plac Zamkowy w Warszawie, z cyklu MIASTA – INACZEJ, aparat HORYZONT (fot. T.S. 2005)

W niedługim czasie po obronie doktoratu, w sierpniu 2013 roku, autor podjął kolejne działania poznawcze oraz kreacyjne, dotyczące sformułowania *istoty miasta*, związane z metropoliami na kontynencie amerykańskim: Chicago i Nowym Jorkiem. Pełen wrażeń po tych doświadczeniach, podążając nurtem myślenia łączącym *istotę miasta* i fotografię, autor

poszukiwał przy okazji kolejnego wyjazdu do Sydney w 2014 roku zupełnie nowej formy plastycznej dla zaprezentowania *istoty* tego *miasta* położonego na drugim krańcu Ziemi. Po przeprowadzeniu pierwszych prób fotografowania Sydney, przy zastosowaniu techniki wielokrotnej ekspozycji autor uznał, że intensywność obrazu, jaką ta technika oferuje, będzie najodpowiedniejszą metodą poszukiwań *istoty miasta* oraz form jej wizualnej kreacji dla całego cyklu nazwanego nieco później DYNAMIKA MIASTA.

2.4. STOSOWANA TERMINOLOGIA FOTOGRAFICZNA

Z potrzeby uporządkowania terminologii fotograficznej, wobec odejścia w niepamięć niektórych technik fotografii chemicznej i jednoczesnym rozwoju nowoczesnych technik druku przy użyciu szerokiej gamy ploterów, pozwalających na realizację obrazu fotograficznego na bardzo różnych materiałach (papier, płótno, aluminium, szkło, plexi, drewno, niemal na każdej powierzchni płaskiej), autor zdecydował się na próbę uporządkowania – chociażby w niewielkim zakresie na potrzeby niniejszej prezentacji – terminologii fotograficznej.

W próbie porządkowania przez autora terminologii fotograficznej istotne znaczenie ma również fakt, że w przypadku stosowania techniki wielokrotnej ekspozycji, na proces realizacji docelowego dzieła składa się znacznie więcej elementów niż w fotografii klasycznej.

Poniżej podaję stosowaną w referacie terminologię fotograficzną:

FOTOGRAFIA – obraz fotograficzny opracowany w sposób tradycyjny lub elektroniczny, uznany przez autora za skończony (autoryzowany) co do koncepcji: kompozycji, kolorystyki oraz docelowego formatu. Może być zrealizowany w postaci wglądówki lub pliku elektronicznego zaopatrzonego w stosowny opis.

FOTOGRAM – fizyczna postać fotografii w docelowym formacie, zrealizowana światłoczułą metodą chemiczną lub stosowaną techniką wydruku na dowolnym podłożu.

KADR FOTOGRAFICZNY – zakomponowany za pomocą urządzeń optycznych fragment rzeczywistości, przeznaczony do sfotografowania, lub obraz kadrowany wtórnie w komputerze albo na odbitce papierowej.

UJĘCIE FOTOGRAFICZNE – wybrany w trakcie procesu rejestrowania obrazu metodami tradycyjnymi lub elektronicznymi fragment rzeczywistości.

3.

CYKL „DYNAMIKA MIASTA” – FOTOGRAFICZNE POZNAWANIE MIAST

3.1. INSPIRACJE

W związku z aktywnością artystyczną autor miał okazję odwiedzić w stosunkowo krótkim czasie wiele miast położonych na odległych kontynentach, jak Barcelona i Pampeluna – Hiszpania, Europa (2010), Astana – Kazachstan, Azja (2011), Sousse – Tunezja, Afryka Północna (2012), Chicago i Nowy Jork – Ameryka Północna (2013), Sydney – Australia (2014), Hajdarabad – subkontynent indyjski (2015), osadzonych w różnych kulturach i warunkach geograficznych. Każde z tych miast jest na swój sposób fascynujące, ma swoją historię i rytm dnia dzisiejszego, pełni różne funkcje w ramach swojego państwa, a w niektórych przypadkach również na skalę międzynarodową. Mieszkańcy tych miast kształtują swoje otoczenie w sposób odzwierciedlający ich aspiracje cywilizacyjne, ale też zaspokajają zwykłą potrzebę szczęścia.

Różnorodność i złożoność odwiedzanych organizmów miejskich, ich koloryt i stopień rozwoju cywilizacyjnego, ślady historii i dynamika współczesności powodowały intensywną potrzebę poznania każdego z tych miast, odnalezienia ich istoty, ekspresyjnego zaprezentowania rezultatów procesów poznawczych za pomocą fotografii.

Połowa drugiego dziesięciolecia XXI wieku to czas „zalewu” mediów i Internetu przekazami wizualnymi, natłoku obrazów fotograficznych, rejestrowanych powszechnie dostępnymi i dalece zautomatyzowanymi urządzeniami elektronicznymi. Z jednej strony jest to cywilizacyjna satysfakcja z powszechnej dostępności do fotografii, ale z drugiej strony – dokuczliwa estetycznie dominacja prostej rejestracji obrazów, w tym widoków miast, nad kreatywnym wykorzystaniem fotografii.

W czerwcu 2014 roku w Sydney, gdzie gmach opery, wcinający się w zatokę oceanu, jest oczywistym symbolem, wizualną egzemplifikacją *istoty miasta*, łączącą w treści i formie naturę z kulturą, autor podjął próbę znalezienia nowej formy wizualnej prezentacji miasta w oparciu o fotografię. W założeniach artystycznych, poszukiwana forma ekspresji miała być adekwatna do intensywności wrażeń związanych z procesem poznawczym, emocji to-

warzyszących temu procesowi, trudu odnajdywania *istoty miasta* oraz przemysłów na temat fenomenu miasta.

Naturalną drogą poszukiwań formalnych była chęć skondensowania w jednej fotografii wielu treści poprzez intensywność obrazu. Odpowiednią techniką dla tej koncepcji okazała się wielokrotna ekspozycja kliszy fotograficznej. W oparciu o tę metodę została wypracowana w latach 2014–2016 rozbudowana forma plastyczna cyklu nazwanego DYNAMIKA MIASTA. Realizując ten cykl, autor wykorzystuje na etapie fotografowania szeroką gamę narzędzi kreacji fotograficznej, a następnie na etapie opracowania włącza w sposób harmonijny do procesu twórczego narzędzia elektroniczne, służące do opracowania i przetwarzania obrazu.

Zasadniczego kształtu cykl DYNAMIKA MIASTA nabrał pod koniec 2016 roku, po dwóch i pół latach od rozpoczęcia zdjęć, przy czym zdecydowana większość fotografii została wykonana w roku 2015. Wstępnie do cyklu zostało zakwalifikowanych około 50 fotografii. Sygnałnie trzy fotografie Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie zostały zaprezentowane na Festiwalu Filozofia i Sztuka w Olsztynie (2015), w czasie którego autor wygłosił referat „Fotografia miasta – w poszukiwaniu formy plastycznej” oraz zaprezentował wystawę DYNAMIKA MIASTA W FOTOGRAFII. Po serii rozmów artystycznych – z wieloma fotografikami, plastykami i historykami sztuki – do cyklu DYNAMIKA MIASTA zostało wybranych i zrealizowanych w postaci fotogramów 36 prac. Wystawa premierowa odbyła się 20 stycznia 2017 roku w łódzkiej galerii IMAGINARIUM.

3.2. SYDNEY 2014

Sydney było pierwszym miastem fotografowanym metodą wielokrotnej ekspozycji. W trakcie trzech sesji zdjęciowych tą metodą zostało wykonanych tylko kilka eksperymentalnych ujęć, na które autor zużył łącznie dwie rolki filmów. Tematem pierwszej fotografii, łączącej wiele kadrów w jedną całość, był historyczny budynek Muzeum Miasta Sydney, ludzie przed nim odpoczywający oraz idący człowiek. Poprzez połączenie tych zupełnie różnych treści autor miał intencję fotograficznego odnotowania wysiłków miasta na rzecz budowania tożsamości historycznej. Zaznaczenia wagi tego problemu dla współczesnych mieszkańców Sydney przy użyciu obrazu fotograficznego.

W Sydney tą bardzo trudną metodą nakładania na siebie kolejnych obrazów fotograficznych i swobodnego ich przenikania zostało wykonanych jeszcze kilka ujęć. Rezultaty rozpoczętego eksperymentu przy użyciu techniki wielokrotnej ekspozycji były obiecujące, ale nie w pełni satysfakcjonujące. Ostatecznie, tylko jedna fotografia Sydney, łącząca biurowce w city z charakterystycznym gmachem opery oraz promami przepływającymi na pierwszym planie, została włączona do wystawy premierowej. W przekonaniu autora, fotografia ta trafnie prezentuje *istotę miasta* Sydney – pięknie położonego nad zatoką oceanu, w którym codzienna komunikacja promowa jest oczywistością, mieszkańcy tego odległego zakątka świata dbają o wysoki poziom kultury, czego przejawem jest nowoczesny gmach opery, a miasto jest ważnym punktem na mapie gospodarczej świata, co podkreślają liczne biurowce.

Ryc. 6.
Muzeum Miasta Sydney, pierwsza fotografia miasta
wykonana techniką wielokrotnej ekspozycji,
Australia (fot. T.S. 2014)

Ryc. 7.
Sydney – Centrum miasta, technika wielokrotnej ekspozycji,
Australia (fot. T.S. 2014)

3.3. TORUŃ 2014–2016

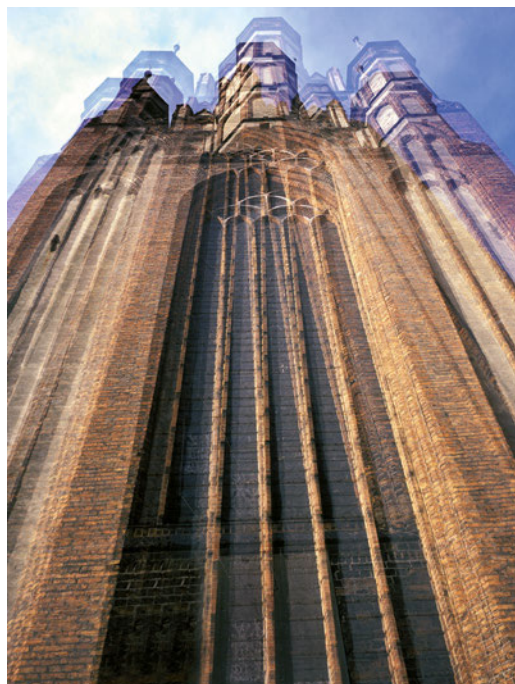
Autor, jako torunianin, mógł dowolnie wybrać czas fotografowania swojego miasta, stąd zdjęcia niniejszego cyklu były realizowane począwszy od 2014 do 2016 roku, z największym nasileniem w 2015 roku. W tym przypadku główną motywacją autora nie było poznanie Torunia czy też odnalezienie *istoty miasta*, lecz kreacja jego wizji z wykorzystaniem techniki wielokrotnej ekspozycji.

Starówka toruńska jest wpisana na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego UNESCO jako średniowieczny zespół miejski z dominującą w nim architekturą gotycką. Jednym słowem, Toruń to gotyk, i na tej architekturze autor skoncentrował swoją uwagę, wybierając tematy fotograficzne. Otynkowane zwykle na jasne kolory budowle Starówki, np. barokowy Pałac Dąbskich, są znakomitym tłem kolorystycznym dla ceglanego gotyku Torunia, podkreślają jego charakterystyczny kolor czerwony. Na jednej z fotografii gotycka katedra Św. Janów została zaprezentowana jako budowla centralna w kadrze, a przez to najważniejsza w znaczeniu dla miasta, otoczona niczym aureolą architekturą barokową poprzez zwielokrotnienie obrazu.

Toruński gotyk ceglany jest monumentalny i ubogi w detale architektoniczne. Dzięki łączeniu fotografii wielu fragmentów poszczególnych kościołów toruńskich w nową całość, architektura ta stała się bogatsza w swoim wyrazie. Duże płaszczyzny ścian ceglanych kościołów zyskały – poprzez łączenie kilku przenikających się obrazów – nową, bogatą fakturę. Dzięki zastosowaniu w trakcie fotografowania obiektywów o różnej ogniskowej można było zaprezentować zarówno całość budowli, jak i mocniej wyeksponować detal, np. piękny portal zakrystii na tle zewnętrznej ściany prezbiterium.

Ryc. 8.
Ratusz Staromiejski w Toruniu,
technika wielokrotnej ekspozycji (fot. T.S. 2015)

Ryc. 9.
Wieże kościoła WNMP w Toruniu,
technika wielokrotnej ekspozycji (fot. T.S. 2015)

Dla architektury gotyckiej charakterystyczna jest strzelistość łuków wnek okiennych i monumentalność bryły kościołów z dodającymi jej nieco lekkości przyporami. Dzięki zastosowaniu techniki wielokrotnej ekspozycji, a także poprzez zróżnicowanie w kolejnych ujęciach parametrów ekspozycji, intensywności poszczególnych fragmentów obrazu, np. prezbiterium kościoła Św. Jakuba na fotografii niemal dosłownie unosi się ku niebu. W ten sposób, dzięki kreacji, fotografia nabiera wymiaru symbolu, przestaje być dosłowna.

Zastosowanie wielokrotnej ekspozycji w przypadku Torunia pozwoliło w dobitny sposób zaprezentować gotycką istotę tego miasta. Dużą trudnością było kontrolowanie w kolejnych kadrach geometrycznych podstaw konstrukcji tej architektury, szczególnie fotografując bez statywu, ale wydaje się, że autor satysfakcjonująco wywiązał się z tego zadania. Nakładanie kolejno na siebie fotograficznych obrazów gotyckich budowli oraz ich fragmentów nie naruszyło szlachetności tej architektury. Synteza wielu obrazów poszczególnych kościołów gotyckich w nową całość jeszcze bardziej dodała im poetyki i wzmocniła ekspresję przekazu o duchowości średniowiecza, która była podstawą ich powstania.

3.4. HAJDARABAD 2015

To wielkie, o najwyższym w Indiach wskaźniku zagęszczenia ludności, kipiące dynamiką tłumy, ponad 10 milionowe miasto. Autor – pół roku po wizycie w Sydney – miał okazję odwiedzić subkontynent indyjski i prowadzić ze studentami tamtejszej uczelni Indian Institute of Technology zajęcia z fotografii miasta.

Ogromne wrażenie na wszystkich przyjeżdżających do Hajdarabadu robi tłok na ulicach tego historycznego i zarazem nowoczesnego organizmu miejskiego. Szczególnie w godzinach popołudniowych i wieczornych przejście na drugą stronę ulicy przez pojedynczego człowieka jest niemal niemożliwe. Niezmierzone mrowie ludzi, skuterów, motocykli,

pojazdów trójkołowych, samochodów mniejszych i większych, „zalewających” ulicę Starego Miasta Hajdarabadu wymagały zastosowania szczególnych środków ekspresji fotograficznej dla pokazania dynamiki tego miasta.

Ryc. 10.
Hajdarabad – ulica Starego Miasta,
tradycyjna technika fotograficzna, Indie (fot. T.S. 2015)

Ryc. 11.
Hajdarabad – ulica Starego Miasta,
technika wielokrotnej ekspozycji, Indie (fot. T.S. 2015)

Dlatego też autor ponownie sięgnął po technikę wielokrotnej ekspozycji, ujmującą syntetycznie mrowie istnień ludzkich oraz koegzystencję różnych kultur, objawiającą się różnorodnością architektury, zachowań ludzkich i różnorodnością ubiorów. W trakcie sesji zdjęciowej historycznego centrum – wykonywanej mimo trudności administracyjnych związanych z obowiązującym zakazem wykonywania zdjęć z tarasu wewnątrz charakterystycznego, poczwórnego minaretu – autor, jedyny raz w trakcie realizacji całego cyklu DYNAMIKA MIASTA, zastosował statyw fotograficzny. Celem było ekspresyjne pokazanie perspektywy głównej ulicy – Starówki Hajdarabadu, fotografowanej z tego zabytkowego budynku przy zastosowaniu w trakcie kolejnych naświetleń obiektywów o różnych ogniskowych. Aparat fotograficzny był zainstalowany na statywie, a po każdym naświetlonym ujęciu następowała zmiana długości ogniskowych kolejno stosowanych obiektywów.

Dla upewnienia się co do siły ekspresji wielokrotnej ekspozycji autor wykonał te same ujęcia metodą klasyczną oraz metodą sumowania wielu kadrów w jeden obraz. Zestawienie przeźroczy, po ich wywołaniu już w Polsce, potwierdziło słuszność obranej metody poszukiwania silnej ekspresji dla zaprezentowania fenomenu miasta poprzez zastosowanie techniki wielokrotnej ekspozycji i zdecydowało o jej wykorzystaniu do realizacji całego cyklu.

Podobnie jak w Sydney, również w tym przypadku autor jest zdania, że fotografie wykonane techniką wielokrotnej ekspozycji historycznej części Hajdarabadu stanowią trafny wizualny przekaz o *istocie miasta*, tego miasta. Są obrazami stanowiącymi ekspresyjny obraz jego fenomenu, historii, dynamiki i zarazem wielokulturowości. Po jednej stronie fotografowanej ulicy znajduje się świątynia hinduistyczna, a po drugiej muzułmański meczet, który stał się swego czasu celem zamachu bombowego. Te ujęcia były realizowane w godzinach południowych dnia świątecznego i nawet wówczas na ulicy panował bardzo duży ruch, który spowodował miejski korek. Ulicę wypełniają niezmierzone ilości pojazdów różnych typów i kolorów, od żółtych motoroksy, poprzez rowery, skutery, furgonetki wypełnione towarami, aż po białe samochody terenowe dosyć wysokiej klasy. Na chodnikach i pomiędzy pojazdami przewijają się ludzie spieszący w różnych kierunkach, zwykle z podręcznymi bagażami. Widać też ulicznych sprzedawców, pchających wózki na czterech rowerowych kołach wypełnione towarami w tej części miasta przede wszystkim owocami. Miasto żyje intensywnym rytmem, jest pełne dynamiki.

3.5. GDAŃSK 2015

Zdjęcia Gdańska były realizowane wiosną 2015 roku. Dotyczą trzech aspektów kulturowych tego miasta: gotyckiej Starówki, Gdańska jako portu morskiego – również jachtowego oraz Pomnika Stoczniovców w kontekście historycznej bramy Stoczni Gdańskiej im. Lenina. Historia Gdańska jest tak bogata i złożona, że zdaniem autora jeden motyw nie wyczerpuje *istoty miasta*. To miasto było przez wieki jednym z najbogatszych ośrodków gospodarczych Polski. Do dziś stanowi „okno na świat” w rozumieniu gospodarczym i turystycznym ze względu na nadmorskie położenie. Odegrało ono w kilku okresach niezwykle ważną rolę w powojennej drodze Polaków do niepodległości i demokracji. W przestrzeni tego miasta pełnego historycznych znaczeń, odwiedzanego licznie przez turystów z różnych stron świata, żyją zwyczajni, prości ludzie, którzy nadają szacownym murom dynamikę i swoisty koloryt. Z tych powodów na fotografiach Gdańska pojawia się spektakularne zestawienie monumentalnych zabytków gotyckich z trudem życia codziennego przeciętnych obywateli tego miasta. Dla przekazania wskazanych treści autor po raz pierwszy zastosował łączenie w trakcie kolejnych ekspozycji kadrów o orientacji poziomej z kadrami o orientacji pionowej. W procesie realizacji poszczególnych ujęć były także stosowane obiektywy o różnych ogniskowych oraz łączenie kompozycji wertykalnej z kompozycją „po przekątnej” i inne środki ekspresyjnej kreacji obrazów fotograficznych.

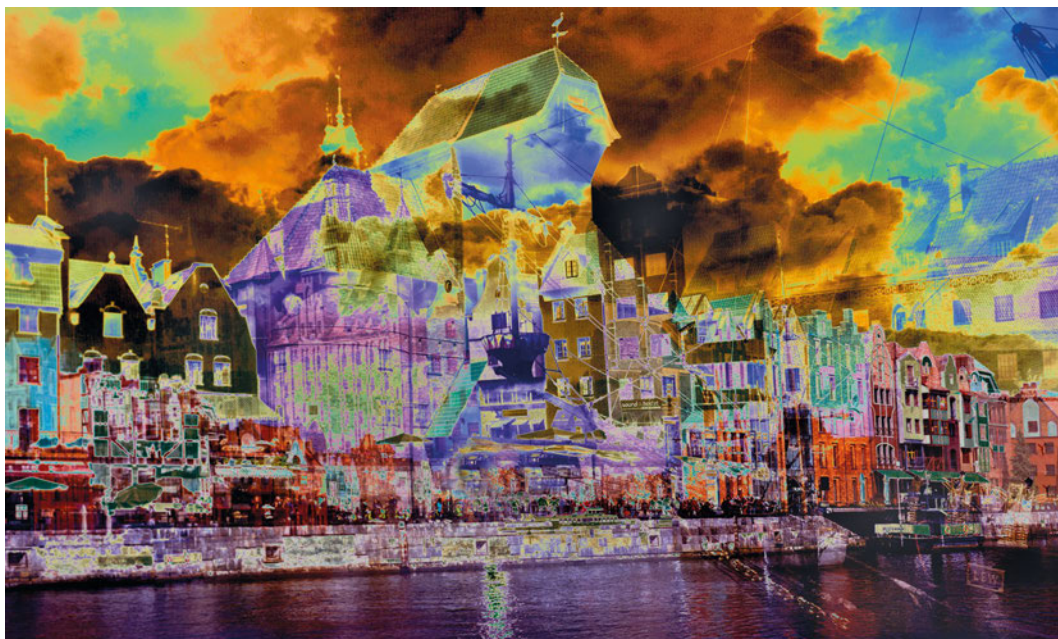
Intrygującą fotografią – obrazem współczesnego Gdańska – jest Pomnik Stoczniovców, współistniejący z Bramą SOLIDARNOŚCI i spieszącym gdzieś człowiekiem. Z fotografii Pomnika Stoczniovców powstał tryptyk, ale w wystawie premierowej został wykorzystany tylko jeden jego element, który wszedł w skład poliptyku obejmującego Gdańsk gotycki i współcześnie toczące się w nim życie oraz wspomnienie SOLIDARNOŚCI jako akcent dopełniający historię tego miasta i zarazem Polski.

Ryc. 12.
Pomnik Poległych Stoczniovców 1970,
technika wielokrotnej ekspozycji, Gdańsk (fot. T.S. 2015)

Ryc. 13.
Pomnik Neptuna przed Dworem Artusa,
technika wielokrotnej ekspozycji, Gdańsk (fot. T.S. 2015)

Ryc. 14. Historyczne nabrzeże portowe z żurawiem, technika wielokrotnej ekspozycji oraz solaryzacja elektroniczna, Gdańsk (fot.T.S. 2015)

Wizualną prezentację *istoty miasta* Gdańska autor uzyskał nie poprzez jedną fotografię, ale zestawiając w poliptyk cztery obrazy fotograficzne, wykonane techniką wielokrotnej ekspozycji, prezentujące wspólnie różne epoki kulturowe. Pozostałe ujęcia wykonane w Gdańsku oczekują na rozbudowę cyklu o kolejne fotogramy.

3.6. WARSZAWA 2015

Fotografując kilkakrotnie w ciągu roku 2015 Warszawę, autor obrał za temat zarówno jej nowoczesne centrum z dominującym nad nim reliktem przeszłości – Pałacem Kultury i Nauki, jak i urokliwą Starówkę, zrekonstruowaną po II wojnie światowej. Była to próba sprawdzenia siły ekspresji metody wielokrotnej ekspozycji w odniesieniu do zabytkowej, jak i współczesnej materii miasta.

Jak się okazało, łączenie w jednym kadrze obrazów różnych stylów architektonicznych dobitnie wyraża bogatą historię warszawskiego Starego Miasta. Połączenie we wspólny obraz kształtów różnych fragmentów Barbakanu pobudza wyobraźnię, unaoczniając kontrastowym oświetleniem pełnione przez ten obiekt funkcje militarne.

Szczególnej wymowy na fotografiach sumujących wiele kadrów w nową całość nabrał Pałac Kultury i Nauki – symbol niechcianej przeszłości komunizmu, dominujący swą sylwetką w centrum miasta. W przypadku tej budowli autor sięgnął po jeszcze inny środek kreacji – został jej nadany nierzeczywisty kolor, uzyskany drogą elektroniczną. Jako dominujący dla tego gmachu został przewrotnie wybrany kolor zielony, przez co został on pozbawiony w sposób symboliczny funkcji komunistycznych, jakie miał pełnić po wsze czasy. Jako echo po uzurpatorskiej dominacji komunistów nad stolicą Polski pozostał jedynie ślad ostrej czerwieni u podstawy tej socrealistycznej budowli.

Ryc. 15.
Centrum Warszawy, technika wielokrotnej ekspozycji,
Warszawa (fot. T.S. 2015)

Ryc. 16.
Starówka Warszawska, technika wielokrotnej ekspozycji,
Warszawa (fot. T.S. 2015)

Za jedno z najbardziej rozpoznawalnych miejsc Warszawy uznawane jest rondo na przecięciu Alei Jerozolimskich i ul. Marszałkowskiej. Swoim kolistym kształtem i znaczną wielkością podkreśla ono architekturę sąsiadującą z nim Ściany Wschodniej, wybudowanej w epoce Gierka. Charakterystycznymi budynkami, bezpośrednio przylegającymi do tego skrzyżowania są: Rotunda PKO oraz dawny Hotel Forum (obecnie Novotel). To niewątpliwie jedno z najbardziej ruchliwych skrzyżowań centrum Warszawy, na którym można obserwować dynamikę miasta. Od czasu, kiedy autor fotografował to miejsce, uległo ono intensywnej przemianie, ponieważ przebudowywana jest Rotunda PKO. W ten sposób spełnia się w krótkim czasie ważny aspekt historyczny fotografii – został zarejestrowany obraz rzeczywistości, która przemija.

W cyklu DYNAMIKA MIASTA znalazły się jeszcze inne charakterystyczne dla stolicy Polski miejsca, ale fotografia Pałacu Kultury i Nauki w kolorze zielonym wyczerpuje istotę miasta Warszawy z jej skomplikowaną historią od II wojny światowej. Ta właśnie fotografia została wybrana na plakat wystawy premierowej przez Galerię IMAGINARIUM w Łodzi oraz – decyzją autora – na okładkę niniejszej pracy.

Ryc. 17. Centrum handlowe Złote Tarasy, technika wielokrotnej ekspozycji, Warszawa (fot. T.S. 2015)

3.7. WENECJA 2015

Autor miał komfort fotografowania Wenecji przez 5 dni w ciekawym oświetleniu listopadowego słońca. Inspirującą okazją do realizacji sesji zdjęciowych był wyjazd grupy akademickiej Wydziału Sztuk Pięknych UMK na 56 Biennale Weneckie. Intensywny kontakt ze sztuką współczesną w jej światowym wymiarze miał niewątpliwie wpływ na ostateczny kształt prac, które powstały. W czasie czterech dni zdjęciowych (jeden dzień był wolny od działań fotograficznych z powodu przemęczenia) zostało zużytych 12 filmów, czyli 120 klatek zdjęciowych.

Po wywołaniu filmów już w Polsce rezultaty kilku sesji zdjęciowych, realizowanych w Wenecji o różnych porach dnia, okazały się wysoce obiecujące jako podstawa dla dalszych etapów kreacji obrazów fotograficznych. Zarejestrowane kadry prezentowały w intensywniej formie wyjątkowe położenie tego miasta w koegzystencji z morzem, jego bogatą historię, rytm życia codziennego, rzesze turystów ze wszystkich stron świata oraz – po prostu – urok kultury śródziemnomorskiej. W niektórych przypadkach aż kilka ujęć tego samego fragmentu miasta okazało się tak samo interesującymi i konieczne było zróżnicowanie ich ostatecznej formy plastycznej, aby wykorzystać zalety większości z nich i włączyć do ostatecznej kolekcji. Stąd też autor właśnie w odniesieniu do fotografii Wenecji w największym stopniu rozwinął, poza fotograficznymi, również elektroniczne narzędzia kreacji.

Wenecja to kolejne – po starówkach Hajdarabadu, Warszawy i Torunia – miasto historyczne, które znalazło się w cyklu DYNAMIKA MIASTA. Z oczywistych powodów jest to miasto bardzo znane, wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego UNESCO, o wyjątkowej relacji do morza, niezwykle popularne turystycznie w skali światowej, gromadzące

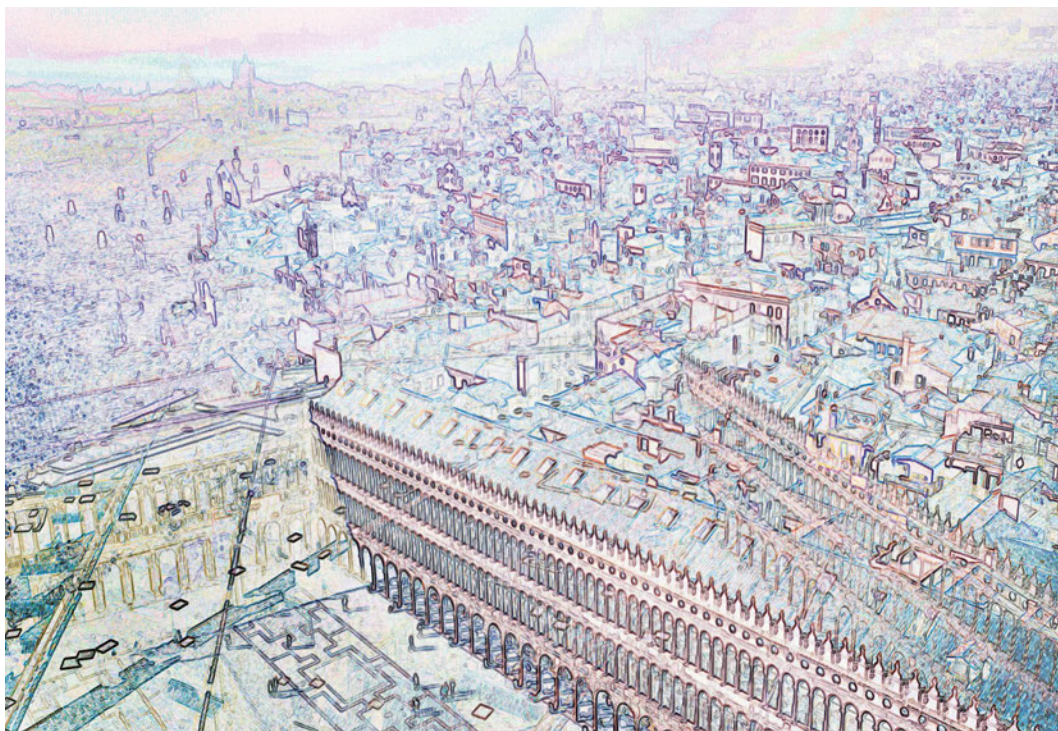
Ryc. 18. Canal Grande, technika wielokrotnej ekspozycji oraz kolory zmodyfikowane elektronicznie, Wenecja, Włochy (fot. T.S. 2015)

rzesze artystów i koneserów sztuki ze względu na odbywające się w nim festiwale artystyczne. Tym bardziej należało znaleźć dla jego fotograficznej prezentacji nową, jeszcze bardziej intrygującą i ekspresyjną formę plastyczną. Wielokrotna ekspozycja, sumowanie wielu ujęć fotograficznych w nową całość, sprawdziły się i w tym przypadku jako podstawa kreacji, droga do poszukiwania *istoty miasta*. Dla przykładu, słynny Most Westchnień, połączony obrazem z przeciwnym widokiem morza, nabiera nowych znaczeń symbolicznych – poczucia przestrzeni, oddalającej się dla skazanych – zgodnie z tradycyjnym przekazem – na lata spędzone w więzieniu, i jednocześnie traci swą turystyczną oczywistość wizualną.

Podobnie Campanile – Dzwonnica na Placu Św. Marka jest obiektem powszechnie znanym. Dzięki różnym zabiegom formalnym, u podstawy których leżała niezmiennie wielokrotna ekspozycja, w tym łączenie kadrów o różnorodnej kompozycji, na fotografiach nabrała nowej ekspresji. Zastosowano w tym przypadku łączenie kadru o orientacji pionowej z ujęciem poziomym, w innym przypadku kompozycję horyzontalną połączono z kompozycją „po przekątnej”. Kontynuując proces kreacji już przy użyciu techniki elektronicznej, na niektórych fotografiach zachowano kolory rzeczywiste, a na innych ujęciach tego samego motywu – kolory przetworzone, nawiązujące do tajemniczych i fantazyjnych wydarzeń dziejących się w czasie Karnawału Weneckiego. Autor dokonał tych zabiegów na podstawie przekazu kulturowego, ponieważ w Karnawale Weneckim nie miał okazji uczestniczyć.

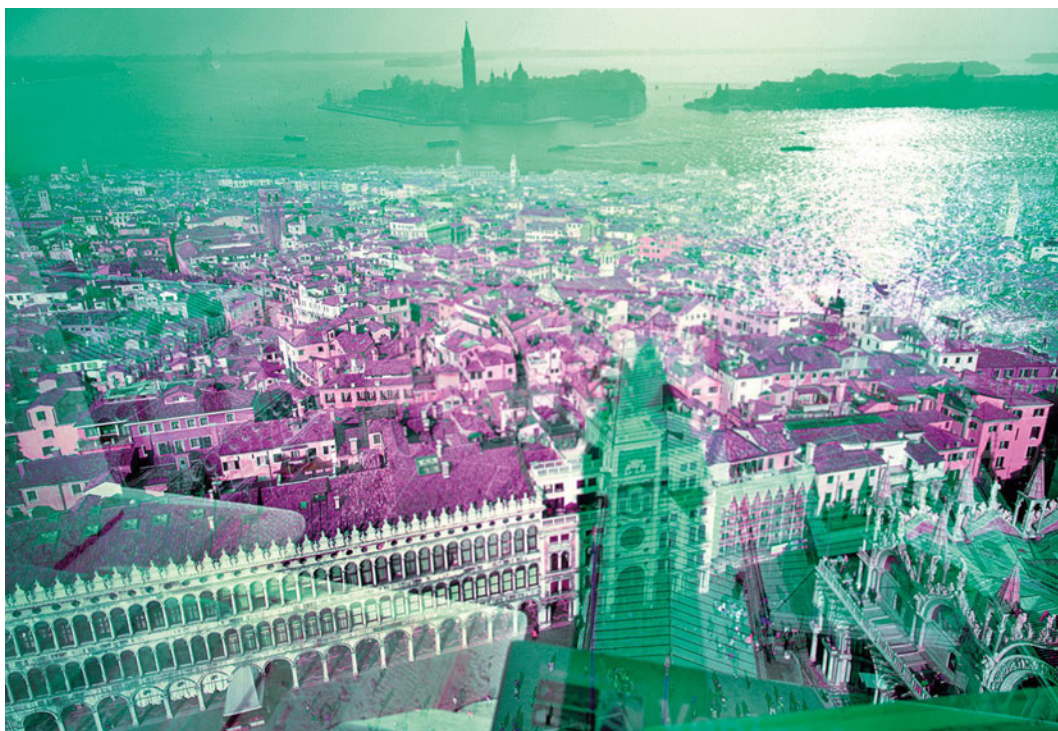
W związku z eksplorowaniem różnych form plastycznych w odniesieniu do fotografii Wenecji prace z tego miasta stanowią największą liczebnie grupę. W tej sytuacji szczególnie istotnym elementem kreacji były zestawienia fotogramów w większe całości. Zastosowano zarówno klasyczne zestawienia, jak i mniej konwencjonalne, polegające na formie tryptyku, w którym centralny fotogram ma orientację pionową, a dwa boczne – poziomy układ kadru. Ostatecznie, w obrębie mini cyklu dotyczącego Wenecji, składającego się z 12 fotografii, występują prace przeznaczone do różnorodnej formy ekspozycji: pojedyncze dzieła, dyptyki, tryptyki i polptyki.

C. AUTOREFERAT – „DYNAMIKA MIASTA – EKSPRESJA FOTOGRAFII”

Ryc. 19. Widok na Plac Św. Marka, technika wielokrotnej ekspozycji oraz plamy barwne elektronicznie przetworzone na linie, Wenecja, Włochy (fot. T.S. 2015)

Fotografie jednego z poliptyków zostały, po raz pierwszy w historii poszukiwań formalnych autora, przetworzone graficznie na podobieństwo rysunków architektonicznych. Wszystkie fotografie tego zestawu były wykonane z dzwonnicy na Placu Św. Marka i prezentują w większości dachy Wenecji pokryte czerwonymi dachówkami. Jednostajność plam czerwonego

Ryc. 20. Widok na morze, technika wielokrotnej ekspozycji oraz kolory zmodyfikowane elektronicznie, Wenecja, Włochy (fot. T.S. 2015)

koloru dachówek przy ich atrakcyjnej fakturze, podkreślonej cieniami listopadowego słońca, stała się inspiracją do poszukiwania nowych rozwiązań formalnych. Po wielu próbach różnorodnych przetworzeń komputerowych autor uznał za atrakcyjną wygenerowaną barwną formę linearną, podkreślającą kontury budynków i wielu drobnych detali. Jest to nawiązanie do rysunku architektonicznego o zróżnicowanym, ale delikatnym kolorycie. Morze występujące na horyzoncie tych prac nabrało po zgrafizowaniu nowego wymiaru plastycznego – zostało odrealnione. Ta forma plastyczna, daleka od charakterystycznego dla fotografii operowania plamą barwną lub plamami szarości, wprowadziła intrygujący nurt ekspresji, skłaniający do przemyśleń o dalszych możliwościach tej dziedziny sztuki w powiązaniu z elektronicznymi środkami kreacji.

Stosowanie w odniesieniu do fotografii Wenecji, w sposób swobodny, zarówno typowo fotograficznych, jak i elektronicznych środków budowania obrazu spowodowało, że fotografie tego miasta mają najbardziej rozbudowaną kreację i zróżnicowaną ekspresję: od melancholijnej zadumy gondoli, unoszących się w spokojnym rytmie fal na niebieskim morzu, po dynamiczne skojarzenia wielu postaci o nierzeczywistych kolorach na Placu św. Marka z karnawałem. Można zaryzykować twierdzenie, że w ten sposób *istota miasta* została uchwycona w jego różnych odstonach, adekwatnie do bogactwa kulturowego Wenecji.

4.

CYKL „DYNAMIKA MIASTA” – WYBRANE NARZĘDZIA KREACJI

Cykl DYNAMIKA MIASTA stanowi skondensowaną formę plastyczną, osiągniętą dzięki zastosowaniu wielu różnych środków kreacji. W procesie jego tworzenia autor korzystał w sposób harmonijny zarówno z szerokiej gamy środków ekspresji właściwych fotografii tradycyjnej, jak i z elektronicznych form opracowania obrazu, z komputerowych narzędzi kreacji, pozwalających uzyskać formę plastyczną, nawiązującą do malarstwa, rysunku i grafiki, jednak wciąż pozostającą fotografią.

Zastosowana w cyklu DYNAMIKA MIASTA forma plastyczna jest zbudowana z wielu różnych elementów kreacji:

ETAP FOTOGRAFOWANIA

- wielokrotna ekspozycja
- optyka fotograficzna
- orientacja kadru
- kształt kadru
- operowanie kontrastem

ETAP OPRACOWANIA ELEKTRONICZNEGO

- ustalenie formatu fotografii
- retusz techniczny i kompozycyjny
- korekcja kompozycji linearnej
- korekcja kolorów
- zmiana kolorów
- przetwarzanie kolorów
- elektroniczne „techniki specjalne”, nawiązujące do grafiki, malarstwa i rysunku

ETAP REALIZACJI FOTOGRAMÓW

- przezroczystość fotogramów
- technologia realizacji w połączeniu z podłożem obrazu fotograficznego
- oprawa fotogramów

ETAP PROJEKTOWANIA EKSPOZYCJI

- poliptyki jako forma ekspozycji
- architektoniczny kontekst ekspozycji
- rola oświetlenia w ekspozycji

4.1. WIELOKROTNA EKSPOZYCJA JAKO PODSTAWOWE NARZĘDZIE KREACJI

Metoda wielokrotnej ekspozycji została wykorzystana przez autora po raz pierwszy w procesie poszukiwania *istoty miasta* Sydney w czerwcu 2014 roku i konsekwentnie została obrana jako podstawowe narzędzie kreacji cyklu DYNAMIKA MIASTA.

Technika ta, polegająca w jej pierwotnym rozumieniu na rejestracji wielu obrazów w procesie reakcji fizyko-chemicznych, jest ściśle związana z fotografią tradycyjną. Jej istotą jest przenikanie się i wzajemne oddziaływanie fotochemiczne naświetlanych na tej samej powierzchni światłoczułej kolejnych obrazów rzeczywistości.

Na obecnym etapie rozwoju fotografii cyfrowej, a przede wszystkim technik elektronicznego opracowania obrazu, istnieją metody uzyskania efektów zbliżonych do tradycyjnie realizowanej wielokrotnej ekspozycji, jednak autor uznaje unikatowość tej metody za wartość integralnie związaną z fotografią oraz docenia jej duży potencjał w procesie kreacji artystycznej.

4.2. WIELOKROTNA EKSPOZYCJA A KOMPOZYCJA OBRAZU FOTOGRAFICZNEGO

4.2.1. RÓŻNE TEMATY – RÓŻNE OBIEKTYWY, JEDNORODNA KOMPOZYCJA

Bardzo skomplikowaną kombinacją stosowania metody wielokrotnej ekspozycji jest rejestrowanie na jednej fotografii wielu tematów, obiektywami o zróżnicowanych ogniskowych. W ten sposób jeden obraz fotograficzny powstaje poprzez połączenie zupełnie różnych tematów, realizowanych w kilku różnych ujęciach przy wykorzystaniu obiektywów o zróżnicowanych kątach widzenia.

Przykładem takiej fotografii może być obraz kościoła, który jest zbudowany z szerokiego ujęcia wykonanego obiektywem o krótkiej ogniskowej, nałożonego na ten obraz ujęcia portalu wykonanego obiektywem standardowym oraz dołączonego w kolejnym naświetlaniu teleobiektywem ujęcia wieżyczki – sygnaturki. Autor zrealizował podobnie opisane ujęcia w odniesieniu do gotyckich kościołów Gdańska i Torunia.

Ryc. 21. WARSZAWA – 4, Pałac Kultury i Nauki,
cykl DYNAMIKA MIASTA, Warszawa (fot. T.S. 2015)

Sposób kreacji, polegający na fotografowaniu („z ręki”) różnych tematów przy użyciu obiektywów o różnych ogniskowych, był najczęściej stosowanym przez autora sposobem kreacji w trakcie realizacji cyklu DYNAMIKA MIASTA.

4.2.2. RÓŻNE TEMATY – RÓŻNE OBIEKTYWY, RÓŻNORODNE KOMPOZYCJE UJĘĆ

Zmiana tematów w trakcie realizacji kolejnych ujęć fotograficznych, stosowanie obiektywów o różnych ogniskowych oraz różnorodnych kompozycji – np. poprzez inną orientację kadru – czyni ostateczny rezultat procesu fotografowania skrajnie trudnym do przewidzenia, ale potencjalnie o silnej ekspresji.

Każdy z opisanych środków ekspresji jest dobrze znany i stosowany samodzielnie nie stwarza szczególnych trudności. Problemy zaczynają się w momencie łączenia tych środków ekspresji w jedną całość, bez możliwości kontroli rezultatów kolejnych naświetleń dokonywanych na tej samej kliszy. Konfliktem kompozycyjnym może okazać się każde z realizowanych kolejno ujęć i – wobec braku kontroli nad ich wzajemnym przenikaniem się – nie mamy na to wpływu.

Dla przykładu, można sfotografować w ujęciu poziomym obiektywem standardowym ludzi idących ulicą, na to nałożyć ujęcie o orientacji pionowej obiektywem szerokokątnym wybranego budynku na tej ulicy i jeszcze włączyć do tego obrazu – poprzez kolejne ujęcie – twarz człowieka idącego tą ulicą, wykonane teleobiektywem. Ilość możliwości kreacji jednej fotografii jest wielokrotnie większa niż w przypadku fotografii klasycznej.

Ryc. 22.
GDAŃSK – 2, cykl DYNAMIKA MIASTA,
Gdańsk (fot. T.S. 2015)

Ryc. 23.
GDAŃSK – 3, cykl DYNAMIKA MIASTA,
Gdańsk (fot. T.S. 2015)

4.2.3. KOLEJNOŚĆ NAŚWIETLEŃ POSZCZEGÓLNYCH UJĘĆ A KOMPOZYCJA

Dla ostatecznego rezultatu fotografowania techniką wielokrotnej ekspozycji nie jest bez znaczenia jaka jest kolejność naświetlania poszczególnych ujęć, ponieważ następuje ich wzajemne – nieodwracalne – oddziaływanie fotochemiczne na etapie obrazu utajonego. To wzajemne oddziaływanie pozostaje poza kontrolą autora. Można jedynie przypuszczać, że silniej oświetlone miejsca kadrów będą mocniej oddziaływały na kształt obrazu i w ten sposób wywrą dominujący wpływ na ostateczną kompozycję fotografii. Ten aspekt należy brać pod uwagę i spróbować zaplanować w wyobraźni rezultaty wzajemnego przenikania się kolejnych ujęć o zróżnicowanych walorach.

Dla porównania wpływu kolejności naświetlania na ostateczny kształt obrazu autor zwykle fotografował te same tematy co najmniej dwukrotnie, z zachowaniem zmiany obiektywów, w odwrotnej kolejności naświetlania poszczególnych ujęć. Liczba możliwych kombinacji kompozycyjnych tego procesu jest bardzo duża i w zasadzie niemożliwa do powtórzenia. Z tych powodów autor przyjął dwukrotne realizowanie tej samej fotografii przy odwrotnej kolejności ujęć za metodę postępowania zmniejszającą ryzyko niepowodzenia.

4.3. WIELOKROTNA EKSPOZYCJA A INTENSYFIKACJA OBRAZU FOTOGRAFICZNEGO

Technika wielokrotnej ekspozycji powoduje w naturalny sposób, poprzez sumowanie na jednej fotografii wielu kadrów – wybranych fragmentów rzeczywistości, niezwykłą intensyfikację obrazu.

Podstawowa trudność wykorzystania tej najważniejszej właściwości metody wielokrotnej ekspozycji w procesie kreacji polega na kompozycyjnym uporządkowaniu łączonych w jedną całość (bez kontroli wizualnej) sumowanych ujęć dla uzyskania zamierzonego efektu plastycznego. Proces kreacji docelowego obrazu fotograficznego przebiega wyłącznie w wyobraźni autora, ponieważ posługując się fotografią tradycyjną nie ma możliwości weryfikacji rezultatów łączenia z sobą na kliszy światłoczułej kolejnych ujęć.

W trakcie realizacji cyklu DYNAMIKA MIASTA wyobraźnia autora była w stanie kontrolować łączenie w nową całość dwóch pierwszych rejestrowanych obrazów. Przy sumowaniu 3–4 naświetleń otrzymywany obraz fotograficzny pozostawał przede wszystkim kwestią intuicji.

Przy zastosowaniu techniki wielokrotnej ekspozycji w procesie kreacji intensyfikacja obrazu narasta wielokrotnie w stosunku do ilości naświetleń kolejnych ujęć i w takim samym stopniu narasta stopień trudności panowania nad kompozycją docelowej fotografii.

W trakcie realizacji całego cyklu autor nigdy nie posłużył się szkicem lub notatkami, mającymi dopomóc w realizacji poszczególnych fotografii. Taka postawa wynikała z założeń dotyczących procesu twórczego, dowartościowujących emocje oraz rolę przypadku w procesie kreacji.

Mimo wszystkich trudności technicznych i kompozycyjnych intensyfikacja obrazu fotograficznego jest kluczowym elementem koncepcji formalnej cyklu DYNAMIKA MIASTA.

Ryc. 24.
WENECJA – 16, cykl DYNAMIKA MIASTA,
Wenecja, Włochy (fot. T.S. 2015)

Ryc. 25.
WENECJA – 19, cykl DYNAMIKA MIASTA,
Wenecja, Włochy (fot. T.S. 2015)

4.4. WIELOKROTNA EKSPOZYCJA A DYNAMIKA OBRAZU

W przypadku cyklu DYNAMIKA MIASTA, fotografowanego techniką wielokrotnej ekspozycji powstałe fotografie są bardzo dynamiczne. Efekt dynamiki uzyskano przede wszystkim poprzez wielokrotną rejestrację tych samych obiektów statycznych lub ruchomych (np. budynków, ludzi, samochodów) w różnych miejscach obrazu:

- obiekt porusza się, a kolejne ujęcia realizowane tym samym obiektywem są przesunięte w czasie i w ten sposób, np. poruszający się samochód jest fotografowany trzykrotnie, ale za każdym razem w innym miejscu kadru z wszelkimi uwarunkowaniami perspektywy i oświetlenia obiektu,
- budynek, czy inny obiekt architektoniczny, jest statyczny, ale poprzez zastosowanie w trakcie naświetlania trzech obiektywów o różnych ogniskowych pojawia się na fotografii w trzech różnych miejscach i trzech różnych wielkościach, stąd wrażenie, jakby ten sam obiekt przenośli się w przestrzeni lub czasie,
- możliwa jest również kombinacja tych dwóch sposobów: wielokrotne fotografowanie na tej samej klatce poruszającego się obiektu i fotografowanie go za pomocą obiektywów o różnych ogniskowych. Taki zabieg był wielokrotnie stosowany przez autora w trakcie pracy nad cyklem DYNAMIKA MIASTA.

Ryc. 26.
WARSZAWA – 22, cykl DYNAMIKA MIASTA,
Warszawa (fot. T.S. 2015)

Ryc. 27.
WARSZAWA – 21, cykl DYNAMIKA MIASTA,
Warszawa (fot. T.S. 2015)

4.5. PRZEZROCZYŚĆ FOTOGRAMÓW – KREACJA PRZESTRZENI

Elementem kreacji fotograficznej, zastosowanym po raz pierwszy przez autora przy realizacji cyklu DYNAMIKA MIASTA, jest przezroczystość fotogramów. Intencją realizacji takiej formy prezentowania fotografii było stworzenie wrażenia ich przestrzenności w powiązaniu z intensywnością obrazów miasta zrealizowanych techniką wielokrotnej ekspozycji.

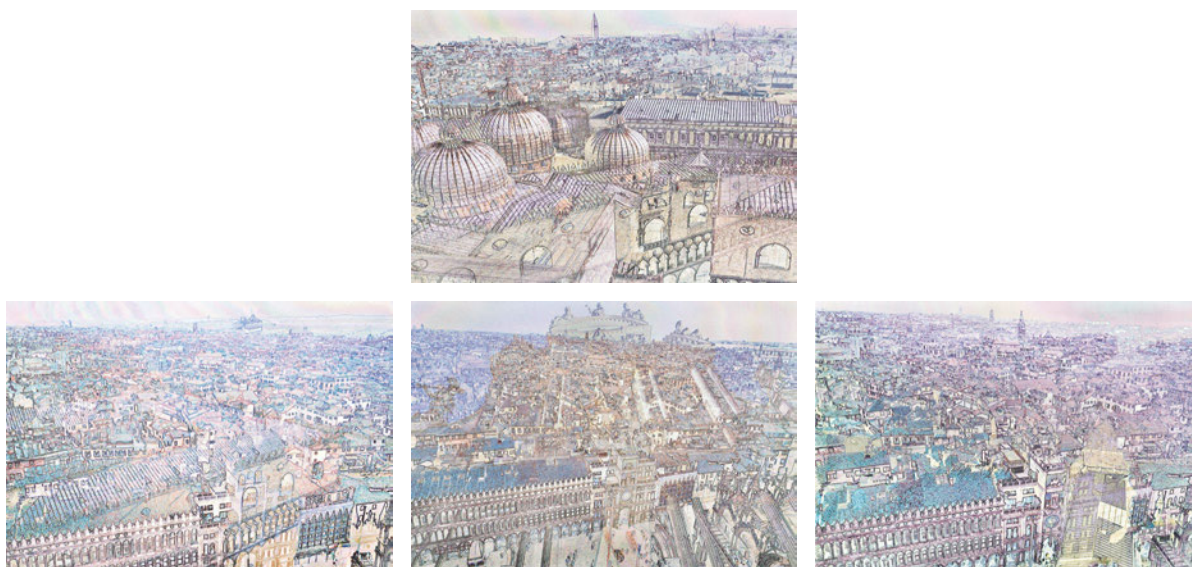
W latach 80. autor wykonał eksperymentalnie kilkanaście powiększeń na przezroczystych kliszach drukarskich, ale były to fotografie czarno-białe, wtórnie tonowane na kolor niebieski, zielony oraz najbardziej popularny – kolor sepia.

Ryc. 28. GOTYCKIE RUINY – 16, cykl GOTYK – KSZTAŁT I ŚWIATŁO,
kolory przetworzone metodą chemiczną, Świecie n. Wisłą (fot. T.S. 1980/1983)

W przypadku obecnego cyklu są to fotografie barwne zarówno z precyzyjnie ustaloną gamą kolorystyczną, jak i stopniem transparentności, zweryfikowanym na podstawie próbnych wydruków. W założeniach efekt ten ma zwiększyć wrażenie przestrzeni, a w konsekwencji – dynamiki zjawisk zachodzących w obrębie organizmów miejskich.

Istotne znaczenie dla ekspresji fotogramów ma zaprojektowane przez autora przezroczyste pole znajdujące się wokół fotografii, pełniące funkcję passe-partout. Ten zabieg formalny czyni kompozycje fotogramów otwartymi, jeszcze bardziej zwiększającymi wrażenie przestrzeni. Otwartość kompozycji poszczególnych fotogramów tworzy w trakcie ekspozycji również relację plastyczną pomiędzy nimi, o czym będzie mowa w dalszej części niniejszej prezentacji.

Ryc. 29. POLIPTYK – 11, Wenecja – rysunek elektroniczny, cykl DYNAMIKA MIASTA, Wenecja, Włochy (fot. T.S. 2015)

Eksperymentalnie, jedna z fotografii Wenecji, pochodząca z tego cyklu, została zrealizowana na szkle i oprawiona w aluminiową ramę o odpowiednio dobranym kolorze. Efekt ekspozycyjny takiej formy prezentacji znacząco różni się od wcześniej zrealizowanej wersji – bez osadzenia fotogramu w ramie. Wzrok odbiorcy ograniczony ramą bardziej koncentruje się na obrazie, ale kontekst przestrzeni jako elementu kreacji jest w pewnym stopniu ograniczony.

Ryc. 30. POLIPTYK – II, Wenecja – solaryzacja elektroniczna, cykl DYNAMIKA MIASTA, Wenecja, Włochy (fot. T.S. 2015)

Podobnie jak wybór formatu, tak też koncepcja zastosowania przezroczystej formy fotogramów dla zaprezentowania przestrzenności i dynamiki miasta została zweryfikowana podczas ekspozycji sygnałnego tryptyku oraz wystąpienia autora na Festiwalu Filozofii i Sztuki w Olsztynie w 2015 roku. W związku z ekspozycją tryptyku WARSZAWA – PAŁAC KULTURY na przeszklonym patio pojawiły się nowe zjawiska plastyczne, wynikające z przeświecania przez promienie słoneczne architektury budynku i w ten sposób oddziaływania na fotogramy jej cieniami. Był to przejaw kolejnej intensyfikacji obrazu poprzez jego zintegrowanie z architekturą miasta – miejsca ekspozycji. Przesuwające się wraz z ruchem ziemi promienie słońca zwiększyły dynamikę fotografii w wyniku kontekstu ekspozycji. W ten sposób pojawiła się nowa relacja pomiędzy fotogramami cyklu DYNAMIKA MIASTA a elementami konstrukcji przeszklonego budynku – typowego elementu współczesnej architektury miasta.

5.

CYKL „DYNAMIKA MIASTA” – KONKLUZJE

5.1. ROLA FOTOGRAFII W POZNANIU I PREZENTACJI FENOMENU MIASTA

Rozbudowana forma plastyczna, zastosowana w cyklu DYNAMIKA MIASTA, przedstawia fenomen miasta w jego wymiarze geograficznym oraz kontekście kulturowym, w tym historycznym. Każde miasto jest organizmem wielopłaszczyznowym, dynamicznym w czasie i przestrzeni.

FOTOGRAFIA – METODA POZNANIA

Z powodu atrybutu wiarygodności, wynikającego z możliwości rejestrowania w wybranym momencie czasu obrazów rzeczywistości, jest w sposób szczególny predestynowana do zastosowania w procesie poznawania miasta, w tym jego dynamiki, analizy fenomenu miasta oraz sublimowania *istoty miasta*.

FOTOGRAFIA – METODA KREACJI

Przy użyciu szerokiej gamy środków kreacji fotografii tradycyjnej – w połączeniu z elektronicznymi narzędziami opracowania i przetwarzania obrazu – umożliwia ekspresyjne przedstawienie miasta z odniesieniem do jego historii oraz wskazania subiektywnej wizji jego rozwoju.

Od początku swojej aktywności artystycznej autor przywiązuje szczególną wagę do możliwości formalnych, jakie niesie fotografia. Stara się znaleźć i stosować środki kreacji, które są właściwe tej dziedzinie sztuki i jednocześnie wyjątkowe pośród innych sztuk plastycznych. Celem tych dążeń jest uzyskanie unikatowej ekspresji, niedostępnej dla innych sztuk wizualnych. Tak rozumiany dobór środków kreacji został zastosowany w pracy nad cyklem DYNAMIKA MIASTA.

5.2. NAJWAŻNIEJSZE WARTOŚCI CYKLU „DYNAMIKA MIASTA”

- Eksploruje możliwości wykorzystania techniki wielokrotnej ekspozycji, realizowanej metodą fotografii tradycyjnej w powiązaniu z elektronicznymi metodami przetwarzania obrazu do procesu poznania oraz ekspresyjnego przedstawienia fenomenu miasta; poszukiwania *istoty miasta*.
- Prezentuje możliwości osiągnięcia dzięki technice wielokrotnej ekspozycji obrazu fotograficznego o bardzo dużej intensywności, a poprzez to – silnej ekspresji.
- Wskazuje na możliwości łączenia w jednym obrazie fotograficznym kilku ujęć realizowanych za pomocą obiektywów o różnych ogniskowych, dzięki czemu zostaje uzyskana silna dynamika obrazu.
- Łączy w nową całość, dla uzyskania nowych wartości plastycznych, ujęcia fotograficzne o bardzo różnych kompozycjach w celu osiągnięcia intensywności obrazu oraz wrażenia dynamiki.
- Przekonuje o możliwości harmonijnego łączenia środków kreacji właściwych fotografii tradycyjnej z szeroką paletą elektronicznych narzędzi przetwarzania obrazu dla uzyskania nowych, ekspresyjnych wartości plastycznych.
- Poprzez połączenie wielu ujęć w jeden obraz przekracza charakterystyczną dla fotografii właściwość „zatrzymania czasu” w pojedynczych kadrach oraz nadaje im silną ekspresję dynamiki czasu i przestrzeni.
- Dzięki zastosowaniu przeźroczystości fotogramów osiąga efekt wizualnego uprzestrzennienia dwuwymiarowego obrazu fotograficznego w sposób odzwierciedlający dynamikę miasta w przestrzeni i czasie.
- Stosując na etapie ekspozycji prac łączenie obrazów fotograficznych w poliptyki wprowadza nowe relacje pomiędzy poszczególnymi fotografiami, a poprzez to – nowe wartości plastyczne.
- Bogactwem informacji zawartych w fotogramach oraz siłą ekspresji przekonuje o trafności wyboru tej metody poznania oraz kreacji dla zaprezentowania fenomenu miasta.
- Łącząc środki ekspresji właściwe fotografii tradycyjnej oraz optyce fotograficznej z elektronicznym opracowaniem i przetwarzaniem obrazu, poszukuje nowych przestrzeni kreatywności i nowego miejsca dla fotografii pośród innych sztuk plastycznych.

5.3. UNIKATOWOŚĆ FORMY PLASTYCZNEJ CYKLU „DYNAMIKA MIASTA”

Podstawą formy plastycznej cyklu DYNAMIKA MIASTA jest technika wielokrotnej ekspozycji oparta na fotografii tradycyjnej. Ta rozbudowana metoda twórcza zastosowana wobec fenomenu miasta w połączeniu ze spontaniczną reakcją autora na zmieniającą się rzeczywistość, pozwoliła w procesie kreacji łączyć w spójną całość emocje i intelekt. Zastosowanie wielokrotnej ekspozycji jako podstawy kreacji stanowiło duże wyzwanie techniczne i intelektualne, ale było też wspianą przygodą twórczą.

C. AUTOREFERAT – „DYNAMIKA MIASTA – EKSPRESJA FOTOGRAFII”

Na podstawie dokonanej kwerendy należy zauważyć, że współcześnie niewielu twórców wykorzystuje technikę wielokrotnej ekspozycji opartą na fotografii tradycyjnej jako podstawę procesu kreacji. Jeszcze bardziej unikatowe jest stosowanie przezroczystości fotogramów jako formy ekspresji w fotografii artystycznej.

Ryc. 31. POLIPTYK – 5, Pałac Kultury i Nauki, cykl DYNAMIKA MIASTA, Warszawa (fot.T.S. 2015)

Tomasz Sobedki
15.04.2018

Tomasz Sobedki

BIBLIOGRAFIA

Barrett T., *Krytyka fotografii. Jak rozumieć obrazy*, oprac. red. W. Lohman, przeł. J. Jedliński, Universitas, Kraków 2014.

Barthes R., *Światło obrazu. Uwagi o fotografii*, przeł. J. Trznadel, KR, Warszawa 1996.

Belting H., *Antropologia obrazu. Szkice do nauki o obrazie*, przeł. M. Bryl, Universitas, Kraków 2007.

Brown B., *Światło w filmie*, przeł. K. Kosińska, wyd. IV, Wydawnictwo Wojciech Marzec, Warszawa 2015.

Cęckiewicz W., *Krótkie eseje i najkrótsze myśli o architekturze*, wstęp W. Stróżewski, Wydawnictwo PK, Kraków 2008.

Cotton Ch., *Fotografia jako sztuka współczesna*, przeł. M. Buchta, P. Nowakowski, P. Paliwoda, Universitas, Kraków 2010.

Brogowski, wyb. fot. E. Gałązka, *Słowo/Obraz Terytoria*, Gdańsk 2006.

Czartoryska U., *Przygody plastyczne fotografii*, *Słowo/Obraz Terytoria*, Gdańsk 2002.

Fotografia lat 90. – czas przemian czy stagnacji? Materiały z sympozjum towarzyszące wystawie: „Wokół dekady. Fotografia polska lat 90.”, Łódzki Dom Kultury, Łódź 2002.

Fototechnika, red. G. Teicher, przeł. A. Jankowska, Wydawnictwo Naukowo-Techniczne, Warszawa 1982.

Gautrand J. C., *Robert Doisneau 1912–1994*, Taschen, Köln 2009.

Gehl J., *Miasta dla ludzi*, przeł. K.A. Steenhard, Wydawnictwo RAM, Kraków 2014.

Giza H. M., *W obiektywie. Mistrzowie fotografii polskiej*, Rosikon Press, Warszawa 2005.

Giżycki M., *Słownik kierunków, ruchów i kluczowych pojęć sztuki drugiej połowy XX wieku*, *Słowo/Obraz / Terytoria*, Gdańsk 2002.

Gołaszewska M., *Estetyka współczesności*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2001.

Higgins J., *Przewodnik po współczesnej fotografii*, przeł. E. Romkowska, Wydawnictwo ARKADY Sp. z o.o., Warszawa 2015.

Historia fotografii od 1839 roku do dziś, oprac. zbiorowe, Taschen, Köln 2010.

Historia piękna, red. U. Eco, przeł. A. Kuciak, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2009.

Jacobs M., Korda K., *Photography in focus. A basic text*, National Textbook Company, Lincolnwood Illinois 1986.

- Jeffrey I., *Jak czytać fotografię – lekcje mistrzów fotografii*, przed. M. Kozloff, przeł. J. Jedliński, Universitas, Kraków 2009.
- Jewtuchowicz A., Sokołowicz M. E., Zasina J., *Zrozumieć fenomen miasta*, w: *EkoMiasta #Gospodarka* (ebook), Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego 2016..
- Johnson W. S., Rice M., Williams C., *Historia fotografii od 1839 roku do dziś*, red. T. Mulligan, D. Wooters, przeł. E. Tomczyk, Taschen, Kolonia 2010.
- Jurecki K., *Oblicza fotografii*, Kropka, Wrzesnia 2009.
- Juszczak W., *Wędrówka do źródeł*, Słowo/Obraz Terytoria, Gdańsk 2009.
- Koetzle H. M., *Słynne zdjęcia i ich historie*, przeł. E. Tomczyk, cz. I–II, Taschen, Kolonia 2002.
- Lechowicz L. *Historia fotografii część I / 1839–1939*, Wydawnictwo Biblioteki PWSFTViT, Łódź 2012.
- Lynch K., *Obraz miasta*, przeł. T. Jeleński, Wydawnictwo ARCHIVOLTA Michał Stępień, Kraków 2011.
- Łukaszewicz-Alcaraz A., *Epistemologiczna rola obrazu fotograficznego*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR Sp. z o.o., Warszawa 2014.
- Potocka M. A., *Fotografia. Ewolucja medium sztuki*, Aletheia, Warszawa 2010.
- Rosenblum N., *Historia fotografii światowej*, przeł. I. Baturo, Grafis Projekt, Bielsko-Biała 2005.
- Rouillé A., *Fotografia. Między dokumentem a sztuką współczesną*, przeł. O. Hedemann, Universitas, Kraków 2007.
- Ruskin J., *Niewinne oko. Szkice o sztuce*, wyb. i przeł. J. Szczuka, Słowo/Obraz Terytoria, Gdańsk 2010.
- Sierek K., *Fotografia, kino i computer*, przeł. J. Gilewicz, Narodowe Centrum Kultury, Warszawa 2015.
- Soulages F., *Estetyka fotografii. Strata i zysk*, przeł. B. Mytych-Forajter, W. Forajter, Universitas, Kraków 2007.
- Stróżewski W., *Wokół piękna. Szkice z estetyki*, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, Kraków 2002.
- Strzemiński W., *Teoria widzenia*, przedm. J. Przyboś, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1974.
- Sztuka w świecie znaków*, wyb., przeł. i oprac. B. Żyłko, Słowo/Obraz Terytoria, Gdańsk 2002.
- Teoria i estetyka fotografii cyfrowej. Antologia*, wyb., P. Zawojski, przeł. J. Kucharska i K. Stanisz, Narodowe Centrum Kultury, Warszawa 2017.
- Tomaszczuk Z., *Świadomość kadru. Szkice z estetyki fotografii*, Kropka, Wrzesnia 2003.
- Tyliszczak J. J., *Tożsamość wizualna miasta*, w: *Wizerunek miasta, co, jak, dlaczego* (ebook), <https://www.e-bookowo.pl/poradniki/wizerunek-miasta.html>, Wizerunek Miasta 2016.
- Warner Marien M., *100 idei, które zmieniły fotografię*, Top Mark Centre 2012.
- Wizualność miasta. Wytwarzanie miejskiej ikonosfery*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2007.
- Żdźarski W., *Zaczął się od Daguerre’a... Szkice z dziejów fotografii XIX w.*, Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, Warszawa 1977.